

„RĂDĂCINILE BUNULUI MĂSLIN”

de Șef rabin dr. MOSES ROSEN

„Biserica nu poate să uite că prin acest popor, cu care Dumnezeu în nesfârșita-i milă a stabilit străvechii legămînt, ea a căpătat revelația Vechiului Testament și că ea e hrănită prin rădăcina bunului măslin peste care s-au altoit ramurile măslinilor sălbatici ai genților!”

(Din documentul Vaticanului II referitor la evrei — octombrie 1965).

...A fost odată un măslin. E mult de atunci și povestea e veche, aproape cît lumea. Deabia se înfiripase viața pe acest pămînt cîă măslinul nostru a și început să se înalțe către cer, mai sus, tot mai sus. Bogatele sale ramuri desfășurau oamenii cu aroma lor plăcută, cu umbra lor ocrotitoare, cu rodul lor binefăcător. Amare îi erau fructele, dar tocmai această amarăciune era gustoasă și oamenii le căutau și le sorbeau cu nesăț.

Nelegiuții și răi deveniseră însă fiii omului. Păcatele lor, hrăpăretele lor poftă, le atrăseră urgia cerească. Potopul se dezlănțui, iar puhoaietele sale nu găsiră nici o stavilă în drumul lor, în care aveau menirea de a nimici totul. Păduri falnice, grădini înfloritoare, cimpuri cu holde aurii dispărură în hăul care cuprinsese întreaga lume. Apoi cînd talazurile s-au dat înapoi și frageda porumbiță își lăsa zborul spre a căuta vestigii ale vieții, ea găsi în mijlocul deșertului o ramură de măslin. Stejarii cei marelți fuseseră înghițiți de valuri, brazii cei semeți nu lăseseră nici o urmă, numai măslinul a izbucnit să înfrunte urgia și să supraviețuiască. עֵץ זית — E adevărat, frunza îi era sfîșiată, ciopîrtită, aproape devorată de valurile ce s-au azvirlit asupra-i, unul după celălalt, spre a o nimici, dar totuși trăia și afirma mesajul vieții ce a învins moartea, a păcii dintre elemente ce a biruit sălbateca lor dezlănțuire.

...De atunci și pînă la Picasso, ramura de măslin a rămas simbolul speranței ce nu trebuie pierdută nici în toiul celei mai cumplite urgii. Cînd oamenii oboseau în războaie, cînd cîmpurile de luptă se umpleau prea mult de sînge, ramura de măslin cobora în sulele seninătate și dragoste, alina răni, trezea doruri și idealuri.

Și povestea „măslinului celui bun” își deapănă mai departe firul...

...Poporul cu care „Dumnezeu a stabilit străvechiul legămînt” izbucni să sfărîme lanțurile robiei. Era cea dintîi dintre luptele pentru libertate, pentru demnitate umană. Spre zărilor dreptății și ale păcii se îndrepta el, „poporul lui Avraham” iar drumul era spinos plin de obstacole, cu sumedenie de primejdii care pîneau la fiecă cotitură. Era beznă pe acest drum iar ei, ostașii libertății, trebuiau să poarte o făclie care să împărtășească lumină, să identifice pericolele, să îndepărteze stihiele. Această lumină n-a fost furată de nici un Prometeu, n-a fîșnit din fulgerele miniei nici unui Jupiter, ci tot din rodul sărmanului și bunului măslin.

ואחת תצוה את בני ישראל, ויקחו אליהם שמן זית, כתיב למאור, להעלות נר תמיד. „Și tu — îi spune Dumnezeu lui Moșe — veți porunci fiilor lui Israel ca să ia fie uleiul de măslin curat, strivit spre a da lumina, pentru ca să înalțe candelă cea veșnică” (Exodus 27—20).

Modesta lumină și porni prin lume și tiranii se cutremurară. Măslinul deveni un spin în ochii lor. La adăpostul întinericului, ei împilau, jefuiau, ucidău. Măslinul le primejduia existența. Cu furie, cu ură, fără cruțare, se abătură toate urgiile pămîntului asupra „subversivului” arbore. I s-au smuls ramurile, i s-au distrus fructele, i s-au zvirlit frunzele în cele patru vînturi. Candelă cea veșnică însă nu se stînsese, căci de fiecare dată, din „rădăcina bunului măslin” se mai păstra cite un rod, dătător de lumină care sfida întinericul și îl risipa.

ישראל כמשלוח לזוה, „Israel este asemuit măslinului — spuneau înțelepții Talmudului — căci precum măslinul cu cit e mai călcat, cu cit e mai strivit mai puternic, cu cit se depune mai mult efort în a-l storcea, cu atît dă ulei mai limpede, mai neprihănit, tot astfel Israel a știut să dăruiască umanității, o lumină mai senină, mai plină de binecuvîntare cu cit a fost mai strivit, mai umilit, mai batjocorit...”

„Așadar „măslinul cel bun” a știut să-și păstreze ființa nu numai cînd s-au abătut asupra-i valurile potopului, ci și cînd au vrut să-l distrugă puhoaietele urii.

„Mai tîrziu, cînd i s-au tăiat măduarele și s-au altoit pe „măslinii cei sălbatici” el

suferea că trupul-i singera și se bucura că din seva rădăcinilor sale va circula viața nouă înăuntrul celorlalți. Suferea că ceilalți se mîndreau cu rodul lor bogat și pe al său îl smulgeau și se bucura căci nădăduia că astfel se vor înfrîți cu toții în aceiași familie, iar lumină în lume nu va mai trebui să dea numai dînsul, ci cu toții vor transforma seva ce le circula prin rod în colană strălucitoare de lumină, menită să vestească sfîrșitul răului pe acest pămînt.

והאמת, Le-am dăruit dragoste, dar m-am răsplătit cu ură” (Psalmi 109—4) a fost plîngerea plină de amare decepții a psalmistului care exprima durerea ramurilor „bunului măslin”. Altfel de lumină le era hărăzit să înalțe. Celalți se hrăneau, e adevărat, din seva lui, altoiul său i-a înobilat ramurile, dar pe dînsul l-au menit să lumineze în focul rugurilor, în flacăra cupatoarelor. De o astfel de lumină a roșit pină și Cerul...

Poveste veche. Cu alți actori se repetă, veac de veac, aceeași piesă. Două milenii au trecut de atunci de cînd „măslinul cel bun” și-a căpătat această denumire de la acel care era el însuși o mîlădiță din trupul acestuia. În loc de a se da ascultare cuvîntului său și a îmbrățișa în dragoste și recunoștință poporul care păstrează curat și nealterat „străvechil legămînt” s-a soplît mereu fie ca valerilor îmbrăcați în armură de cruciați, fie monahilor investiți în sutană, fie țăranelor neștiutor, că acest popor e vinovat de deicid. Riuri de sînge au curs de pe urma acestei absurde imbinări de noțiuni care admite că Dumnezeu poate fi ucis și dezminte însăși versiunea faptelor așa cum e narată de Scriptura cea nouă. Douăzeci de veacuri au trecut și în tot acest rătăcit a fost răstăgînit în milioane de exemplare Omul, a cărui nobilețe a venit s-o înfățișeze acel către care se închinău „măslinii cei noi”.

Neadevărata și lipsite de sens noțiuni de deicid i-a luat astfel locul tragica și certa, îngrozitor de certa noțiune de genocid. Sub ochii Bisericii, în văzul umanității, un popor a urcat Golgota. Catapeteasma lumii s-a zguduit de vaețele bătrînilor, de strigătele martirilor, de scîncetul pruncilor nevinovați. Conștiința omenirii a rămas greu încărcată. „Locțiitorul” lui Dumnezeu pe pămînt își stabilise adresa la Auschwitz și nu la Roma, căci locul lui Dumnezeu este alături de עֵץ זית „strigătele celor umili” și de urechile care rămîn surde, de brațele care rămîn încrucișate, de chipurile care rămîn împietrite atunci cînd în cupatoare se arde „chipul lui Dumnezeu”, sfînta noțiune de Om.

Nobilă și curată a fost, de aceea, inițiativa Papei Ioan al XXIII-lea. Trebuia spălată o pată rușinoasă de pe chipul omenirii care a tăcut. Trebuia să răsună un zguduitor și universal PECAVI care trebuia să pună capăt absurdelor născociri ale unui dramatic trecut și să pună bazele unei înfrățiri, bazate pe respect reciproc, pe toleranță, pe dragoste și înțelegere. Biserica trebuia să-și reia menirea ce i-a fost indicată de al ei cititor, să scuture praful prejudecăților medievale, și să reapară în hlamida luminoasă a adevăratei iubiri, purificată de urmele unui trecut profanator.

Acum, după ce după moartea Papei Ioan s-au ivit atâtea uritoare care s-au așezat la căpătîiul nou-născutului Document, realitatea se depărtează mult de intenția inițiatorului. S-a turnat multă apă în vin și multe elemente esențiale au dispărut din textul ce a văzut lumina zilei. Preconizata clarificare în legătură cu deicidul a fost înecată în confuzie. Nici toți evreii care au trăit atunci, nici evreii de azi „nu pot fi făcuți vinovați de ea” susține textul dar distincțiile pe care le lasă sînt suficiente pentru a păstra urmele unui echivoc, acolo unde, din cauza otrăvirii sistematice timp de milenii a sufletelor, este nevoie, în primul rînd de claritate.

De cite ori n-am auzit noi, evreii, această aserțiune care arunca asupra-ne tot felul de culpe imaginare, de la otrăvirea de fîntîni și omor ritual, pînă la parazitism social, dar în același timp autorii ei se grăbeau să adauge că „nu toți evreii sînt vinovați de aceste crime”. „Există între ei și oameni de treabă”. Care e doza? Din care categorii face parte victima în devenire? Aceasta nu se

putea rezolva decît în delavarea sa, căci doar n-are să fie tocmai ea excepția de la regula formulată.

Apoi, ce înseamnă „evreii de azi”? Ce se întîmplă, atunci, cu sutele de generații, de ieri, de alaltieri, de acum o sută sau o mie de ani, de cei care au fost trecuți prin foc și sabie, care au fost aruncați pe autodafuri, care au fost torturați cu cele mai groaznice mijloace în beciurile inchiiziției? Au fost ei vinovați de deicid și ca atare bine s-a făcut ceea ce s-a făcut cu ei sau au murit moarte de sfinți, iar vina cade asupra acelor care i-au ucis nevinovați?

Mărturisesc că mă cutremur cînd aud iar, și de data aceasta de pe înălțimile Cetății Vaticanului, această diferențiere între unii evrei, și toți evreii, între evreii de azi și cei de altădată. Eu unul mă consider direct urmaș al celor de ieri, al strămoșilor mei, de care nici cînd n-am de gînd să mă lepăd. Sînt o mîlădiță a „bunului măslin” și îmi sorb seva morală din rădăcinile sale, care străbat milenii. Cu ce etichetă rămîn, după apariția „Documentului”?

Aceasta, în ceea ce privește „deicidul”. Cînd se referă în mod cu totul indirect și voalat la genocid și vorbește despre „ura, persecuții și manifestațiile antisemite îndreptate împotriva evreilor în toate timpurile și de către oricine” documentul înlocuiește expresia formulată în prima sa versiune „Biserica condamnă” cu aceea de „Biserica deplînge”.

Ca atare, Biserica catolică refuză să condamne uriașele fărdele, crimele fără de număr; refuză să infiereze, să stigmatizeze masacrele, camerele de gazare, cupatoarele de exterminare, deportările și lagărele de nimicire. În schimb, le „deplînge”. E tocmai ceea ce susține Hochhut în a sa dramă „Locțiitorul”. În loc să protesteze, să ridice glasul împotriva grozăviilor și atrocităților care bîntuiau Europa, Pius al XII-lea s-a limitat la a „deplînge”. Dacă nu astfel de crime, atunci pe care le „condamnă” Biserica catolică? Ea a judecat secole de-a rîndul toate realele și presupusele erezii. Tribunalele ei au pedepsit fără cruțare, au condamnat pe Galileu, au pecetluit cu pe-

(Continuare în pag. 4-a)

Citiți în pag. V-a

**ORAȘUL PATRIARHULUI
AVRAAM**

Patriarhul Avraam

Pictură de S. Raskin

UN MAESTRU AL PENELULUI: M. H. MAXY

Pictorul M. H. Maxy — care a împlinit vârsta de 70 de ani — oferă iubitorilor de artă plastică o bogată expoziție retrospectivă. Sînt expuse în sala Dalles fructele prodigioase ale unor frământări artistice și pasiuni intense, expresie desăvîrșită a artei culorii și desenului, în care M. H. Maxy a adus una din notele cele mai personale.

Pictor și grafician, M. H. Maxy s-a format în disciplina artistică a lui Iser și Ressu, debutînd cu o primă expoziție în 1918, la Iași,

M. H. Maxy: Chitarista

împreună cu caricaturistul I. Ross, și pictorul I. Steurer, în galeria de pictură deschisă de N. D. Cocea. Pentru prima oară expune la București, în anii 1920, în sala Asociației titraților evrei „Unirea”.

Cu Marcel Iancu, el inaugurează la București primul salon internațional al mișcării moderniste, participînd astfel la plămădirea spiritului nou în pictură. Unind puterea creatoare cu luciditatea, bogat în primeniri interioare, tehnica și sensibilitatea lui se formează totodată, sub călăuzirea lui Picasso, împreună cu Ilarie Voronca, Ion Călugăru, Mihaela Pătrașcu, Cornelia Mihailescu, B. Fundoianu și Gheorghe Dinu a înființat grupul de avangardă „Integral”, activînd împreună pe diverse planuri. În bogata și multilaterală sa activitate, M. H. Maxy nu s-a reținut îndărătul unor formule la modă, constructivistice ci a evoluat spre un realism reflectat, în care și-a pus în valoare toate potențele, pictura lui aplicîndu-se sub semnul spectacolului social al muncii creatoare, din uzine și mine, din viața țărăneasă.

M. H. Maxy imbină în pictura sa meșteșugul rafinat cu poezia spiritualizată, ceea ce constituie însăși esența artei.

Expoziția sa retrospectivă înfățișează un univers uman, plin de culoare și de vibrație, o întreagă istorie în linii și culori, în pictură și grafică. Nu lipsește în această expoziție plină de trăiri interioare și de fructuoase experiențe, nici grafica publicată de el în ziare și reviste, redată în fotocopii. Toate acestea constituie nu numai lucrări de artă, ci și documente prețioase pentru istoria vieții artistice și culturale a țării, desfășurată în ultimele patru decenii. M. H. Maxy a semnalat în linii și culori, în compozițiile sale de gen și în portrete, în grafica sa adesea cu accente militante momente și aspecte în care, între altele, în cadrul vieții cultural-artistice românești, apar figuri reprezentative legate strîns și de contribuția pe plan artistic literar a evreilor români. Întîlnim astfel cu emoție în expoziția sa retrospectivă, în pinze și gravuri cu o construcție plastică personală, pe Ion Călugăru, Tristan Tzara, Alex. Dominic, Brunea Fox, Felix Aderca, Sanda Movilă, Șașa Pană, Ilarie Voronca, Sandu Eliad, Haim Tiktin, A. Goldfaden, I. Brucăr, A. Axelrad și alți animatori ai trecutului vremii.

În lunga și bogată sa evoluție artistică, desfășurată pe diferite planuri, M. H. Maxy înscrie între altele și activitatea sa de pictor de decoruri, în timpul prigoanei fasciste, la teatrul evreiesc Barașeum. El a creat, între altele, și proiectele de decor pentru piesele „Manechinul sentimental” de Ion Minulescu și „Omul, bestia și virtutea” de Luigi Pirandello, jucate de trupa din Vilna, în regia lui A. Stein. Sînt expuse și copertile cărții „Echinocox arbitrar” de Șașa Pană, precum și ilustrațiile la acest volum.

Federația Comunităților Evreiești (M.) și-a adus și ea modesta contribuție la această retrospectivă, prin împrumutarea a 4 lucrări ale pictorului, aflate în colecția de pictură a Muzeului F.C.E. (M.).

Expoziția retrospectivă a lui M. H. Maxy nu este o încheiere a unei vieți fecunde dedicată cu pasiune artei, căci așa cum subliniază poetul Gheorghe Dinu „Itinerariul încă nu a

M. H. Maxy: Autoportret

ajuns la stația terminus”. Îl așteptăm și noi ca și toți îndrăgitorii artei lui, cu noi și valoroase expresii plastice.

SAVIN SOLOMON

GOETHE ȘI EVREI

Interesul lui Goethe pentru evrei și iudaism datează din primii ani ai adolescenței sale. Pe vremea aceea, în orașul natal al poetului, Frankfurt-am-Mein, exista o veche obște evreiască. Cartierul evreiesc, cu agitația, coloritul și pitorescul său, a atras de timpuriu atenția tinărului Goethe.

În biblioteca tatălui său, Goethe a dat peste cronica lui Gottfried în care sînt înfățișate grozăviile pe care iudeii le-ar săvîrși împotriva copiilor creștini. Dar aceasta nu l-a împiedicat pe tinărul Goethe să vină deseori în cartierul evreiesc, să observe și să rețină chipuri și moravuri ale acestui mediu atît de străin pentru el. Nu odată Goethe a intrat în sinagogă, a urmărit plin de interes serviciul divin, a asistat la o cununie și chiar la o circumcizie.

O impresie aparte a făcut asupra sa ceremonialul punerii filacterelor. Sentimentele de profundă pietate cu care credincioșii își pun tefilimii îl emoționează pe Goethe, care mai târziu, într-o scrisoare, din 21 martie 1781, adresată prietenei sale Charlotte von Stein, recurge la această imagine pentru a-și exprima apleciunea: „Evreii își înfășoară brațul la rugăciune cu șuvițe de piele; tot așa îmi înfășor și eu grațioasa ta panglică în jurul brațului atunci cînd împlor înțelepciunea, răbdarea și bunul tău simț. În genunchi te împlor: desăvîrșește-ți opera și lă din mine un om cu adevărat fericit!”

Contactul strîns cu cartierul evreiesc îl ajută pe Goethe nu numai să priceapă dialectul evreo-german ce se vorbea acolo, dar și să-l citească și să-l scrie. Dar Goethe nu se mulțumește cu atît și în sufletul său încolțește dorința de a învăța ebraica. Cunoșcînd mentalitatea tatălui său, el știe că această dorință nu va fi admisă de acesta. De aceea, el motivează interesul pentru limba ebraică prin dorința sa de a studia în original biblia. Tinărul Goethe începe să ia lecții cu dr. Albrecht, rectorul gimnaziului din Frankfurt. Progresele sînt rapide și curînd poetul e în stare să citească și să traducă o pagină din Vechiul Testament.

Studiul cărții cântărilor exercită, după propria sa mărturisire, o influență covârșitoare asupra formației sale literare. El contribuie să-i dea o perspectivă universală, îl ajută — cum spune el — să scrie sub specie aeternitatis.

O mare înăurire a exercitat asupra poetului de la Weimar filozofia lui Spinoza.

O CARTE RARĂ

În curînd va apare la Londra **Mahzorul Lipsia**, o carte de rugăciuni pentru tot anul, bazată pe manuscrise rare, din secolul XIV-lea, cu ilustrații prețioase.

Mahzorul original, în două volume, se află în păstrarea universității din Leipzig. Primul volum cuprinde rugăciunile pentru sîmbăta de dinaintea de Pesach, cele de Pesah și Savuot. Al doilea volum cuprinde rugăciunile de Roș Hașana, Iom Kipur și Sucot.

Ediția în facsimil, scoasă într-un număr restrîns de exemplare, va cuprinde toate paginile ilustrate precum și cele mai importante pagini cu text ale **Mahzorului Lipsia**. Editorii sînt încredințați că această carte are valoare științifică, avînd darul să înfățișeze moravuri și datini eviești din evul mediu.

Noua ediție cuprinde o introducere și comentarii în limbile engleză și germană, scrise de Șef rabinul Eliahu Katz, din Bratislava. Tot d-a a întreprins și o analiză și științifică și interpretare a ilustrațiilor.

Noul mahzor va cuprinde rugăciuni care nu se găsesc în nici o altă carte de acest fel. De mare valoare sînt ilustrațiile dintre care multe oferă un tablou sugestiv al vieții evreiești din Germania evului mediu.

FILMUL ROMÂNESC LA FESTIVALURILE INTERNAȚIONALE

În luna noiembrie, mai multe producții ale studiourilor românești participă la competițiile unor festivaluri cinematografice internaționale.

La cea de-a VIII-a ediție a Festivalului festivalurilor de la Acapulco (Mexico), unde sînt prezentate numai filme distinsc cu înalte premii internaționale, Republica Socialistă România participă cu filmele „Pădurea spinzuraților” și documentarul „Ciucurencu”.

Filmele de scurt metraj „Homo sapiens”, „Scurtă istorie”, „Memoria trandafirului” și „Rapsodie în lemn” vor trece Oceanul fiind prezentate la Expoziția internațională a filmului de la Los Angeles.

Tot în cursul acestei luni, ecranele festivalurilor de la Ferrara (Italia), Berlin, Leipzig și Sienă vor găzdui 30 de producții românești de scurt metraj.

O NOUĂ UZINĂ CHIMICĂ

La Pitești se construiește un mare complex industrial: uzina chimică de negru de fum. Noua uzină are o mare importanță pentru economia națională. Aici se va produce negru de fum ce se va utiliza la fabricarea anvelopelor cu o rezistență mult sporită la rulare, precum și la fabricarea altor produse tehnice de cauciuc cu caracteristici superioare.

Capacitatea anuală a uzinei va fi de peste 18 000 tone, cu perspective de extindere. 50 la sută din utilajele și construcțiile metalice necesare sînt realizate în țară. Noua unitate industrială urmează să intre în funcțiune anul viitor.

NOI DISCURSURI „ELECTRECORD”

Casa de discuri „Electrecord” anunță două noi microsimfonii dedicate muzicienilor români. Primul aparține dirijorului George Georgescu și cuprinde ultima înregistrare de studio a *Variațiunilor* de Brahms pe o temă de Haydn și o versiune mai veche a poemului simfonic *Till Eulenspiegel* de Richard Strauss. Al doilea disc reunește trei lucrări importante ale compozitorului Mihail Andricu.

ÎNCĂ UN LAUREAT

Din ce în ce mai mulți muzicieni români primesc cunune de lauri la concursurile internaționale. La șirul victoriilor s-a adăugat de curînd aceea a baritonului Vasile Martinoiu, cîștigător al probei de canto la cel de al VIII-lea Concurs internațional de muzică de la Budapesta. Peste 50 de concurenți din 15 țări s-au întrecut în fața unui juriu compus din pedagogi și artiști eminenți. Cîntărețul român s-a dovedit cel mai bun dintre toți concurenții, fiind astfel în mod unanim clasificat pe primul loc.

„STEAUA FĂRĂ NUME” DE... VICTOR MINCU

Un cititor al revistei noastre ne trimite un program de teatru, care datează din anii prigoanei și negurei antonesciene. Este vorba de programul piesei lui Mihail Sebastian „Steaua fără nume”, care s-a jucat în premieră, indicîndu-se ca autor pe... **Victor Mincu**.

Mihail Sebastian și prietenii lui, Mircea Septilici, Nora Piacentini și regisorul Soare Z. Soare, care a avut direcția de scenă, au trebuit să recurgă la acest penibil subterfugi, pentru că autorul nu era în grațiile regimului fascisto-antonescian, în al cărui program discriminarea rasială era unul din punctele esențiale.

Nora Piacentini și Mircea Septilici au fost primii care au primit cu entuziasm să-l ajute, pentru a găsi modalitatea de a-i juca piesa. De la prima lectură făcută în cerc restrîns, ea a stîrnit un mare entuziasm.

O spune chiar Mircea Septilici, în Cîteva cuvinte despre... „Steaua fără nume”, chiar în programul pe care-l avem sub ochi, apărut la premiera piesei:

„Noi am primit piesa, am făcut o lectură... și gata. „Steaua” noastră a răspîndit din prima zi o lumină atît de vie, încît au aflat repede toți magii teatrului, care s-au grăbit s-o caute, s-o vadă, s-o citească. Și astfel s-a întîmplat un fenomen unic: unele dintre cele mai autorizate condeie de oameni de teatru și cronică dramatică, i-au ieșit în cale, lăudînd-o înainte de spectacol!”

Trebuie subliniat faptul că în plină perioadă a războiului, s-au găsit români de inimă și curaj care să-și ia asupra lor riscul de a reprezenta piesa unui proscris și omul care să dea „Stelei fără nume” o... stare civilă. I-a împrumutat numele un fost coleg de liceu. La început s-a prezentat sub pseudonimul Victor Mincu. (Era un avocat și el scriitor mult mai puțin cunoscut, o fire delicată și modestă, Ștefan Enescu).

Piesa s-a jucat, cucerind de la început aplauzele publicului, la Teatrul Comedia,

rolurile fiind distribuite lui Marcel Anghelescu (șeful), Radu Beligan (profesorul). Domnișoara Cucu, (Nora Piacentini) eleva (Nineta Gusti) Pascu (N. Tomazoglu), necunoscuta (Maria Mohor), Udrea (Vasile Brezeanu) și Grig (Mircea Septilici), conducătorul (C. I. Basmagian) și Ichim (Ch.

STEAUA FĂRĂ NUME

Comedie în 3 acte de VICTOR MINCU

DISTRIBUȚIA

(cu distribuția actuală în scenă)

Șeful	MARCEL ANGHELESCU
Profesorul	C. COBZE
Ichim	RADU BELIGAN
Domnișoara Cucu	CH. IORDĂNESCU
Eleva	NORĂ PIACENTINI
Pascu	NINETA GUSTI
Conducătorul	N. TOMAZOGLU
Necunoscuta	C. BASMAGIAN
Udrea	MARIA MOHOR
Grig	VASILE BREZEAU
	MIRCEA SEPTILICI

Distribuția de scenă: SOARE Z. SOARE. Efecte sonore: Top. G. BUCAN. Dispozitiv: MIRCEA SEPTILICI

Iordănescu). Regia de scenă a aparținut lui Soare Z. Soare.

Este interesant amănuntul, pe care puțini îl cunosc, că Mihail Sebastian a întrevăzut pentru prima oară subiectul piesei în iarna anului 1943, într-un detașament de muncă la zăpadă, pe o linie de triaj, nu departe de halta Griviței. Acolo, în acest detașament care făcea muncă forțată, cînd se auzea mereu strigătul cantonierului „Ferește linia!” a întrezărit el, prima imagine a gării de provincie, în care avea să coboare în piesă, necunoscuta sa eroină. Scenariul l-a făcut după ce s-a întors de la zăpadă.

Piesa lui Mihail Sebastian cucerește mereu adeviziunea entuziastă a spectatorilor de teatru. Peste puțin timp ea va putea fi văzută și pe ecran în realizarea lui Henry Colpi același regizor francez care a înscenat și romanul lui Panait Istrati „Codin”. În rolul necunoscutei urmînd să apară Marina Vlady,

REVISTA PRESEI EVREIEȘTI

Ziarele evreiești continuă să comenteze votul prin care Conciliul ecumenic al Vaticanului a adoptat mult discutatul „Document evreiesc”.

După ce înfățișează diferitele faze prin care a trecut documentul, ziarul în limba idiș „Unzer Weg” din Paris scrie:

אונזער וועג

„Evreii, ca atare, trebuie să fie rezervați în aprecieri, până când conciliul ecumenic va fi pronunțat ultimul cuvânt și textul definitiv al Declarației va fi dat publicității. Trebuie ținut seama că e vorba de valori și aspecte care ating esența creștinismului, după cum ating esența mozaismului. Principiile fundamentale ale Torei trebuie luate aici în considerație.

Un fapt e în orice caz salutar, nu numai pentru ambele tabere ale lumii catolice, ci și pentru care sunt în afara hotarelor catolicismului, fie ei evrei, pe care problema îi privește în modul cel mai direct. Ne referim la faptul că Declarația se pronunță deschis și categoric împotriva antisemitismului. Ceea ce nu a fost cazul la versiunea inițială a documentului, deși ea fusese redactată într-un spirit liberal.

Dacă versiunea actuală despiceă firul în patru pentru a afla în ce măsură evreii, ca o colectivitate, trebuie sau nu să fie ținuti răspunzători de moartea lui Isus, iar concluziile sînt deseori obscure, în schimb în chestiunea antisemitismului lumea catolică se pronunță categoric, arătînd că el este intolerabil și că nu trebuie să-și afle loc într-o societate omenească civilizată.”

Săptămînalul „ALLGEMEINE WOCHENZEITUNG DER JUDEN IN DEUTSCHLAND” care apare la Düsseldorf înfățișează diferitele reacții provocate de adoptarea acestui document.

ALLGEMEINE WOCHENZEITUNG DER JUDEN IN DEUTSCHLAND

„Unul din autorii morali ai „Documentului evreiesc”, monseniorul John M. Oesterreicher a declarat la Roma: „Adoptarea cu o majoritate covârșitoare a Declarației conciliului ecumenic cu privire la religiile necreștine inclusiv evreii va avea o imensă însemnătate pentru viața bisericii și pentru raporturile ei cu alte religii.” Oesterreicher, care este originar din Moravia și la instaurarea nazismului în Europa s-a refugiat în America, și a fost unul din consilierii secretariatului cardinalului Bea, a avut un rol hotărîtor la redactarea textului final al Documentului. În

expunerea sa, el a afirmat că din versiunea definitivă a textului ce a fost adoptat lipsește ceva din căldura și tonul profetic al textului anterior. Punctul cel mai slab al Documentului ar fi că în paragraful în care este vorba de antisemitism, cuvîntul *condamnă* a fost înlocuit cu termenul *deplînge*. Cu toate acestea, Declarația a rămas în esență aceeași. Ea eliberează biserica de orice „fariseism creștin”.

Reacția presei israeliene cu privire la adoptarea Declarației este rezervată. Tonul mai slab al textului adoptat în raport cu cel inițial se vede în faptul că antisemitismul este doar deplîns în loc de a fi condamnat.

„Nu avem nioi un drept să ne amestecăm în hotărîrile bisericii — scrie ziarul „PARA HASREZ” — dar sîntem, fără îndoială îndreptățiți să subliniem că felul în care biserica a înfățișat participarea evreilor la crucificarea lui Isus — în predici, reprezentarea patimilor, oratorii, picturi și sculpturi — a hrănit tot timpul antisemitismul, de care națiștii s-au servit cu atîta abilitate. Să ne fie îngăduit să spunem că compromisul dintre tendința liberală și cea conservatoare din sinul bisericii catolice nu a constituit pentru noi un prilej de uimire”.

Ziarul „HABOKER” este de părere că în problema „deicidului” și a condamnării antisemitismului documentul adoptat de conciliul ecumenic înseamnă un pas înapoi în comparație cu textul inițial.

„În lumina experienței de două mii de ani de predicare a iubirii apăsătoare, pentru noi evreii este dubitabilă versiunea adoptată de conciliul ecumenic”.

לשם ציונות

Ziarul „NAIIE IDISE ZEITUNG” care apare la München publică o impresionantă relatare a festivității ce a avut loc la cimitirul evreiesc din Bamberg. După cum am scris și în revista noastră, acest cimitir a fost devastat în luna iunie de răufăcători rămași necunoscuți, care au mizălit inscripții injurioase pe lespezile de morminte. Acest act de vandalism a stîrnit indignare în cercurile largi ale opiniei publice, iar o grupă de cetățeni germani din acel oraș, printre care mulți tineri, au lucrat în timpul lor liber, în mod voluntar, la restaurarea cimitirului. Cu prilejul încheierii lucrărilor, a avut loc o solemnitate, la care au luat parte reprezentanți ai opiniei publice, personalități și un numeros public.

„Ceremonia a început printr-o cuvîntare a prof. Baruch Greubard, în numele Federației comunităților evreiești din Bavaria. D-sa a mulțumit populației din Bamberg pentru atitudinea demnă și în mod deosebit grupului de tineri care a înțeles că este necesar să se opună spiritului răului și în mod demonstrativ să lucreze la restaurarea cimitirului devastat de vandali. Prin fapta lor acești tineri nu s-au manifestat numai împotriva umbrelor trecutului, dar au exprimat respectul lor pentru viață și pentru memoria celor decedați. În continuare, prof. Greubard a subliniat că actul de vandalism săvîrșit la Bamberg a arătat că rădăcinile violenței și ale unui trecut blestemat continuă să existe și că este nevoie de o strînsă cooperare între toate forțele pentru a smulge aceste rădăcini. Cimitirul — simbolul păcii eterne, ne cheamă la pace, a încheiat oratorul”.

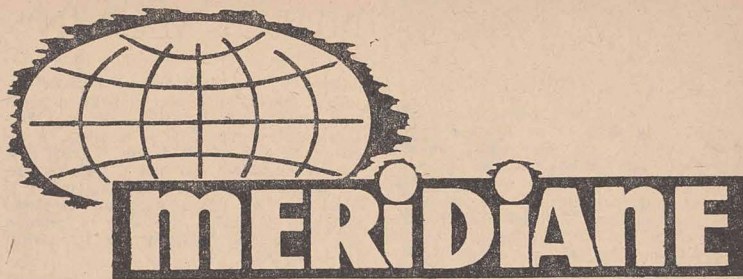
e condusă așa cum se cuvine sub îndrumarea Eminenței Voastre și ea ne provoacă respect și apreciere deosebită.

Ne bucurăm că ați găsit de cuviință să ne trimiteți revista Dv. și drept răsplăt vă trimitem separat buletinul consiliului religios al orașului Tel Aviv—lafo „Halichot”, care apare de 4 ori pe an și care conține amănunte și depline informații despre tot ce se săvîrșește în comunitatea cea mare Tel Aviv—lafo, al cărei conducător am cîntea de a fi.

Ne vom bucura să continuăm legătura reciprocă cu Dv. și ne exprimăm dorința de a vă sprijini cu sfat și, la fel, dorim să putem beneficia de ideile Dv. pentru ca împreună să cîntim și să înălțăm prestigiul comunităților noastre și să ne împlinim cu credință înalte și importante îndatoriri ce ne revin.

Binecuvîntarea noastră să vă călăuzească spre succes și spre bine.

Cu deosebită stimă,
PINHAS SCHEINMAN
Președintele consiliului religios
al orașului Tel Aviv—lafo

MARANII DIN INSULA MAJORCA

Palma, principalul oraș al insulei Majorca din arhipelagul Baleare, aruncă ca o punte între Spania și Africa, atrage în fiecare an sute de mii de turiști din toate colțurile lumii. Îmbătați de soare, de albastrul mării și de exotismul acestor locuri pe unde a trecut Chopin și George Sand, turiștii duc cu ei amintirea și farmecul unei insule către care mulți dintre ei vor năzui să se întoarcă...

Aici, la Palma, mai mult poate chiar decît în Spania, se pot afla vestigiile bogatului trecut al evreilor sefarzi. Martorii acestui trecut, glorios și tragic totodată, nu sînt, ca la Toledo sau Cordova, fastuoasele sinagogi transformate în biserici, nici pietrele funerare sau monumentele iudaice pe care excavatoarele le dezgroapă atît de des în Castilia, Andaluzia și Aragon, ci oameni în carne și oase care par a descinde deodrept din secolul XV-lea: maranii.

Să rechemăm în amintire acele timpuri! În anul 1492, două sute de mii dintre cei trei sute de mii de evrei ce trăiau în Spania au ales calea spinoasă a exilului decît să-și renege credința strămoșască. Înghesuiți pe ambarcațiuni șubrede, avînd ca bagaj credința și limba castiliană, ei s-au răspîndit pe toată coasta bazinului mediteranean, unde au înființat comunități ce dăinuie și în zilele noastre. Cei rămași au fost nevoiți să se convertescă la catolicism, fiind mereu suspectați și trăind veșnic în umbra rugurilor Inchiziției. Zeci de mii dintre acești maranos nu s-au putut sustrage teribilului lor destin. Primul autoîdăre a fost aprins de Inchiziție la Valadolid, în anul 1559 iar ultimul a avut loc în anul 1820... și cine poate să cite mii, zeci de mii de victime au pierit în flăcările Inchiziției în acești 261 de ani?

Dintre cei care, în disperarea lor amară, au îmbrățișat religia prigonitorilor lor, au

ieșit mai tîrziu figuri de seamă, nobili respectați și înalți demnitari ai bisericii. Alții însă, al căror număr e imposibil de stabilit, au continuat pe ascuns să țină datina strămoșilor lor, transmitînd din tată-n fiu prețioasă dar grea moștenire.

Aici, la Palma, a existat pe vremuri o vestită școală de cartografie, condusă de un „converso” /convertit/, Cristobal Colon. A această școală a contribuit într-o măsură însemnată la reușita temerarelor expediții de la sfîrșitul secolului XV-lea, care au dus la descoperirea Lumii Noi. Dar nici aceasta nu i-a ferit pe marani de furia Inchiziției...

Și totuși și aici, pe această insulă, cei prigoniiți au dovedit o mai mare vitalitate decît prigonitorii lor. Urma maranilor nu s-a pierdut. La Palma de Majorca ei sînt numiți „Chuetas”, cuvînt pe care dicționarul îl definește astfel: „descendenții evreilor convertiți din Baleare”. Ei trăiesc în grup compact, în cartierul Calatrava, în imediata vecinătate a portului. Mulți dintre ei sînt bijutieri și artiștii iscușiți, iar în arta lor apar deseori motive ornamentale orientale, care le trădează originea și furtunosul lor trecut.

Dar turistul atent mai poate descoperi și alte vestigii ale acestui trecut. Așa, de pildă, vitraliul principal al impunătoarei catedrale din Palma cuprinde o rozetă în formă de stea a lui David. Cele mai prețioase piese din tezaurul catedralei sînt două candelabre uriașe din argint masiv, fiecare în greutate de 250 kg. Aceste candelabre în șapte brațe par a proveni de la o veche sinagogă. În sfîrșit, în marile magazine de antichități din Palma pot fi uneori achiziționate obiecte de cult iudaic de mare preț, ca de pildă o mezuza de argint, un potir pentru benedictiunile de simbăță seară, o menorah etc. Sînt vestigii extrem de grîtoare ale zăbucii matului trecut al maranilor din Majorca.

ÎNTR-UN VECHI CARTIER AL LONDREI

Cartierul e dintre cele mai vechi. Clădirile, spălate de ploaie, înnegrite de fum, adăpostesc birouri, întreprinderi și foarte puține servesc drept locuințe. Aceasta este Bevis Mark, o stradă din cartierul Whitechapel. Străzile înguste îngreunează foarte mult circulația mașinilor. Aci, pe această stradă, se află unul din monumentele cele mai vechi ale comunității evreiești din Anglia: sinagoga Bevis Mark. Lăcașul acesta de rugăciune, în forma în care poate fi admirată și în prezent, datează din anul 1701. E o construcție vastă, impresionantă. Candelabrele grele care atîrnă de plafon serveau în trecut ca suport pentru sutele de luminări ce erau aprinse vineri seara. În zilele noastre, sinagoga este, firește, electricificată. Dar în afară de aceste detalii, nimic nu s-a schimbat în înfățișarea veche a lăcașului.

Sinagoga Bevis Mark este cea mai veche din Anglia. În aceeași clădire se află arhivele și biblioteca, ce cuprind cărți rare și documente de mare interes pentru istoria comunității.

Cînd, în anul 1492, evreii din Spania fură izgoniți, mulți dintre ei se stabiliră în Olanda, unde înființară înfloritoare obște de la Amsterdam. Mai tîrziu, maranii din Spania căutau și ei să se salveze de rugurile Inchiziției fușind în Olanda sau în Anglia. În această din urmă țară, de unde evreii fuseseră izgoniți în anul 1290 de către Eduard I nu exista obște evreiască și cu atît mai puțin vreo sinagogă. În timpul revoluției engleze, evreii stabiliți din nou în țară adresară o petiție lui Olivier Cromwell, solicitînd dreptul de a deschide o casă de rugăciune. Această cerere le fu îndeplinită și pentru prima dată de la 1290 un lăcaș de rugăciune le fu îngăduit. El a funcționat la primul etaj al unei clădiri situată pe o stradă vecină cu Bevis Mark. O placă comemorativă indică locul. În aceeași epocă a fost cumpărat și un teren pentru un cimitir, care este în funcțiune și astăzi.

Modesta încăpere de la etaj a servit de sinagogă pînă la 27 Elul 1701, data inaugurării impunătoarei clădiri din Bevis Mark. Ea a fost construită după modelul templului din Amsterdam, în stil clasic. Altarul și almemorul sînt împodobite cu incrustații de valoare. Pe lîngă mobilierul propriu, au fost păstrate cîteva pupitre și bănci de la vechea sinagogă, datînd din anul 1656.

De mare interes este arhiva sinagogii. Este

destul să arătăm că aici se păstrează registrul în care este trecută nașterea lui Benjamin d'Israeli, cel care avea să devină lord Beaconsfield, unul din cei mai iluștri oameni de stat britanici. Tot aici e consemnată și nașterea lui sir Montefiore, o mare figură a iudaismului.

Aceste tradiții bogate sînt legate de sinagoga Bevis Mark, cea mai veche din Anglia.

EXPOZIȚIE BIBLICĂ

La muzeul Victoria și Albert din Londra a fost deschisă expoziția „Lumea bibliei”, organizată de Fondul de explorare palestiniană în colaborare cu școala britanică de arheologie din Ierusalim. Expoziția a fost deschisă în mod oficial de către arhiepiscopul de Canterbury, dr. A. M. Ramsey. Una din piesele cele mai interesante este un mormînt complet reconstituit, datînd de pe vremea domniei lui David sau Solomon. Sînt expuse, de asemenea, bijuterii de aur purtate pe vremea patriarhilor. Printre alte obiecte expuse se află: hărți și planuri vechi ale Țării Sfînte; monede romane și iudaice (ultimele incluzînd șekelul și jumătate de șekel de argint, ambele purtînd inscripția „Anul III”), oale și alte vase de lut, precum și sigiliul guvernatorului Ghedalia. O secție specială este consacrată scrierii alfabetei.

Declarînd deschisă expoziția, arhiepiscopul de Canterbury a spus că e sigur că această expoziție va prezenta publicului o imagine mai amplă despre numeroasele faze ale civilizației palestinene.

„E vorba despre o țară mică, cît ținutul Wales, care însă a fost teatru unor evenimente istorice de cea mai mare însemnătate pentru umanitate” a spus între altele dr. Ramsey.

APRECIERI DESPRE REVISTA NOASTRĂ

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a primit de la d. Pinhas Scheinman, președintele consiliului religios al orașului Tel Aviv—lafo următoarea scrisoare:

Eminenței Sale
DR. DAVID MOSHE ROSEN
Șef rabinul comunităților evreiești din
România

Prea onorate d-le Șef rabin,
Cu mulțumiri și binecuvîntări vă confirm primirea Revistei culturale mozaic, care ne-a fost trimisă de către comunitatea Dv. cea onorată. Această revistă mi-a provocat o satisfacție și o plăcere deosebită.

Comunitatea evreiască din Tel Aviv—lafo, cea mai mare din lume din punct de vedere al organizării și activității, urmărește cu prețuire și dragoste deosebită tot ceea ce se împlineste în comunitatea Dv. și se bucură și e fericită cu toate acțiunile religioase și comunitare care se fac în cadrul obștei Dv.

Revista Dv., care ne e trimisă regulat, mărturisește despre o viață comunitară vie, care

„RĂDACINILE BUNULUI MĂSLIN“

(Urmare din pag. 1)

celea gravă a infamiei pe toți acei care cutează să se abată cu o iotă dela dogma ei, a sancționat cu asprime însăși gîndurile oamenilor. N-au „deplîns” nimic din toate acestea. Nu s-au limitat la o altitudine pasivă ci au adoptat una dinamică, activă, de luptă, de reprimare. În schimb acum, consideră că în fața marelui catastrofe a speciei umane, cuvîntul propus în timpul lui Ioan al XIII-lea e prea tare. Biserica nu „condamnă” ci „deplînge”.

Documentul conchide apoi cu ideea care lasă să se înțeleagă că o reconciliere e cu puțință înăuntrul bisericii catolice. Din nou se abandonează principiul larg și umanitar al coexistenței, al respectului reciproc, al frăției și bune înțelegeri prin păstrarea concepțiilor deosebite, principiul preconizat în gîndirea plină de marelui unanimism a Papei Ioan al XIII-lea, și se adoptă pe acel al conversiunii. E drept că pentru aceasta se renunță la metodele vechi și dure și se trece la cuvinte îmbietoare...

...„Măslinul cel bun” trăiește și rădăcinile sale sînt puternice, adînc înfipte în glia is-

toriei ישראל ימינו. Asemeuirea dintre Israel și măslinul mai are o motivare, după cum sună învățătura noastră străbună: „Precum uleiul măslinului nu se amestecă cu celelalte, nu este înghițit de ele, ci oricît te-ai strădui, el rămîne așa cum a fost, tot astfel Israel, răspîndit și fărîmițat, umilit și obidit, își va păstra desăvîrșit credința curată și luminoasă, așa cum a primit-o prin „străvechii legămînt” ce l-a săvîrșit cu Dumnezeu”.

Aceasta e documentul nostru. Învățătura aceasta a dragostei de Dumnezeu și de oameni pe care noi am fost cei dintîii s-o aducem de pe Sinai, ea e „declarația” solemnă a dreptului nostru la existență de-a lungul istoriei.

Rămîind credincioși acestei „declarații”, păstrîndu-ne ființa și rădăcina, vom putea și mai departe să adevărim cuvintele simbolice ce au răsunat acum două milenii de pe Muntele Măslinilor, ce au fost acum repetate de pe colinele Vaticanului, vom putea să continuăm „a hrăni” ceilalți măslini ai minunatei grădini a Dumnezeului nostru al tuturor.

BAR KOHBA

Simon Bar-Kohba a fost un viteaz iudeu care a trăit prin secolul al II-lea. Iudeea era atunci subjugată de romani. El nu tolera cultura iudaică, prigonindu-i pe iudeii ce rămăseseră în țara străbunilor lor. Evreii nu aveau voie să studieze Tora, nu aveau voie să trăiască după legea lor. Iată de ce cei ce rămăseseră credincioși poporului lor căutau să se revolte. Lucrul acesta nu era, însă, deloc ușor, căci pe atunci Roma era un imperiu mare și puternic.

Dar de pe timpul Macabeilor exista tradiția de a pleca la luptă chiar și împotriva celor superiori numeric. Se găsiră dar iudei gata să pornească un război de hărțuială împotriva Romei. În fruntea acestora se afla Simon Bar-Kohba.

Într-o zi izbucni răscoală. Bar Kohba însuși îi alese pe vitejii care să facă parte din rîndurile sale. Romanii nu erau pregătiți să facă față acestui război de partizani. Oștirea lui Bar-Kohba cuceră localitate după localitate, încă după oraș.

O parte însemnată a țării fu cucerită de Bar Kohba. El deveni căpetenia poporului. Încă și în ziua de azi se pot găsi monede bătute de Bar Kohba purtînd inscripția: „Simon, căpetenie a Israelului. Pentru libertatea țării”. Pînă la urmă, însă, luptătorii nu au putut ține piept legiunilor marelui imperiu al Romei. Cetate după cetate fu recucerită de aceste legiuni.

Ultima forțarează rămasă în mîinile lui Bar Kohba fu cetatea Bethar, aproape de Ierusalim. Riuri de sînge au curs pînă cînd cetatea căzu în mîinile romanilor.

Bar Kohba luptă pînă la capăt și căzu pe cîmpul de bătălie. Numele său e înscris în istoria poporului evreu ca al unui mare erou.

Brit Ivrit Olamit

SCRISORI DE LA CITITORI

Cititorul nostru B. Peretz din Tecuci a adresat următoarea scrisoare:

Eminenței Sale Dr. MOSES ROSEN
Șef rabin al cultului mozaic din Republica Socialistă România.

Am trăit o frumoasă satisfacție citind în „Revista Cultului Mozaic” nr. 123 — „Precizarea” care ați făcut-o privind declarația rabinului Seymour I. Cohen, președintele Consiliului Sinagoga al Americii, în legătură cu problemele antisemitismului în R.F.G. — precizare ce a fost publicată în toate ziarele evreiești din străinătate.

Altitudinea Eminenței Voastre față de afirmația rabinului Cohen din America constituie pentru întreaga evreime din lume în general, iar în special pentru populația evreiască din țările unde antisemitismul a făcut alitea milioane de victime, o dovadă că nu trebuie și nici nu se poate uita acele nelegiuiri. Glasul autorizat al Eminenței Voastre pune la punct pe cei ce caută să bagatelizeze genocidul săvîrșit, pentru că în viitor să nu se mai împlinească astfel de înfricoșate orori.

Se poate foarte ușor trage concluzia că rabinul Cohen n-a suferit deloc în urma teoriei antisemite, nici percheziții așa cum știu să le facă fasciștii, nici lagăre de exterminare și nici una din multiplele sisteme de persecuție, dacă și poate permite să susțină că antisemitismul nu mai prezintă nici o importanță în R. F. G.

Sînt foarte sigur că milioanele de evrei din toată lumea sînt aceiași satisfacție pe care am trăit-o eu cînd am citit rîndurile Dv.

Vă mulțumesc și felicit pe Eminența Voastră pentru frumoasă altitudine cu ocazia declarațiilor rabinului Cohen și vă fac urarea ca anul 5726 să vă aducă sănătate și mulțumire sufletească împreună cu familia dv.

B. PERETZ
Tecuci

INFORMAȚII

Ziarul israelian „Davar” publică în numărul său din 1 octombrie 1965 (Erev Șabat Șuva) un articol datorat cunoscutului publicist Haim Šurer care este consacrat unei minuțioase și elogioase analize făcute „Revistei Cultului Mozaic” din România. D-sa utilizează numeroase citate și enumără multe materiale din revista noastră, pe care o consideră ca o îmbucurătoare realitate evreiască.

„The Jewish Times” din 8 octombrie 1965 publică textul integral al discursului pronunțat de Eminența Sa dl. Șef rabin dr. Moses Rosen la Ședința Comitetului Executiv al Congresului Mondial Evreiesc de la Strasburg.

Comunitatea Evreilor din Monaco a solicitat Eminenței Sale d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen un mesaj de binecuvîntare cu prilejul noului an 5726. Dl. Abithol Meyer, președintele acestei comunități, a dat citire acestui mesaj înaintea rugăciunii de Kol-Nidre, în sinagogă. D-sa a trimis în nume personal și într-acei al comunității sale, o scrisoare de omagiu păstorului spiritual al cultului mozaic din România.

Dl. Endre Sos, președintele Biroului central al evreilor maghiari a împlinit 60 de ani. Cu acest prilej Eminența Sa dl. Șef rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești (M) din Republica Socialistă România i-a adresat un mesaj de felicitare, subliniind deosebitele merite ale sîrbătoritului pe tîrîmul activității obștești evreiești, a publicisticii și beletristicii în care d-sa ocupă un loc de prim rang.

Ziarul „Glasul Poporului” din Israel reproduce în numărul său din 7 octombrie a.c. fragmente din articolul despre comunitatea evreilor din Botoșani, apărut în numărul 122 al revistei noastre.

SAADIA

Saadia ben Iosef, supranumit Al Fayumi, după locul nașterii sale, în Egipt, este una din marile figuri ale evului mediu. Alături de Bachia ben Iosef ibn-Bakoda și de Maimonide, el alcătuiește pleiada marilor gînditori care au pus bazele filozofiei religioase iudaice.

Saadia s-a născut în anul 892 și a murit la 942. S-a făcut repede cunoscut prin scrierile sale polemice în contra sectei karaților și mai cu seamă prin traducerea bibliei în limba arabă. Această traducere o însoțește de un comentariu în care se remarcă toată ascuțimea spiritului său.

La 36 de ani se află în fruntea celebrei Academii din Sura, unde spiritul său intrinsecant îi ridică adversități printre somitățile epocii. Fire de combatant, Saadia duce o polemică acerbă cu Roș Galuth — conducătorul evreilor babilonieni — ceea ce are pentru el urmări nefaste: i se retrage titlul de gaon, de conducător al Academiei.

Dar vocația acestui spirit efervescent este

PROFIL

filozofia. Se pare că este autorul a nu mai puțin de 17 opere. Cele mai multe sînt de exegeză biblică și talmudică, dar nu lipsesc nici incursiunile îndrăznețe în domeniul poeziei, al gramaticii și chiar al științelor exacte.

Opera capitală a lui Saadia este tratatul „Credință și păreri”, în care sînt dezbătute probleme etico-filozofice și religioase fundamentale, printre care: natura sufletului; universul și unitatea lui Dumnezeu; justiția divină și liberul arbitru etc.

În opera sa, Saadia se străduiește să demonstreze că din toate adevărurile revelate nu e niciunul care să fie contrar rațiunii. Întocmai ca mai tîrziu Maimonide, Saadia ne face să cunoaștem nu numai opiniile sale, ci și gîndirea contemporanilor săi, ceea ce sporește fără îndoială mult valoarea operei sale.

Saadia ben Iosef rămîne o figură preeminentă a cultului iudaic din evul mediu.

știati?

Care este originea lui Magen David?
Magen David a fost sigiliul regelui David. Originea sa vine de la litera DALED, care în scrierea ebraică a fost exprimată sub forma unui triunghi. Sigiliul consta din două triunghiuri înclinate, puse unul peste celălalt. Acest semn îl purtau războinicii iudei pe armurile lor.

Care denumire chimică are originea în Biblie?
Nitratul, care înseamnă sodă. „Spălă-te cu sodă și cu săpun”. (Ieremia 2: 22)

În cîte limbi a fost tradusă Biblia?
În aproximativ 800 de limbi.

Care este originea cuvîntului „Ghetou”?
Gheta în limba italiană înseamnă monetărie. În imediata vecinătate a monetăriei din Valencia a fost așezat cartierul evreiesc de acolo, de unde denumirea de ghetou.

Spre ce punct cardinal își fac rugăciunea evreii la sinagoga din Bagdad?
Înspre apus, deoarece Bagdadul se situează spre răsărit de Ierusalim.

Cine a fost Ahtiofel?
Consilierul regelui David, care și-a trădat domnul în timpul revoluției lui Absalom. Legende din Evul mediu îl înfățișează ca un tip de Mephisto.

În care scenă de dragoste apare pentru prima dată numele Șulamit?
În Cîntarea cîntărilor.

Care nume din Biblie obișnuiesc să-l folosească vinătorii și de ce?
În Genesis 10—9 figurează numele lui Nimrod. „Căci Nimrod a fost vîntor curajos în fața Domnului”.

Cine a tradus „Wilhelm Tell” în limba ebraică?
Chaim Nachman Bialik.

Care este tîlmăcirea literelor ebraice Beth, Nun, Tade, Hel, care figurează pe mormîntul evreilor?
Teri nismato terurah bitrohr hahaim. „Ca sufletul să fie primit în legămîntul vieții”.

Cîți ani a durat procesul lui Dreyfus?
6 ani (1894—1900).

Care este unul din principiile pur democratice care figurează în Talmud?
„Cea ce vrea majoritatea este hotărîtor!” Berahot 9.
Comunicare de Iacob Kahan și Sallamon Tiberiu.

O VIZITĂ LA MUZEUL EVREIESC DIN BUDAPESTA

Recent, Muzeul evreiesc din Budapesta și-a sîrbătorit semicentenarul.

Situat la etajele marelui templu din strada Dohány, muzeul adăpostește urme materiale grăitoare ale istoriei evreimii din Ungaria, dovezi ale respectării tradițiilor vieții religioase, opere de artă de mare valoare.

Imediat lîngă intrarea în muzeu, ne întîmpină imaginea unui monument votiv ridicat la Intercisa (azi Dunapentele), în onoarea împăratului Alexander Severus (care a domnit între anii 222 — 235 e.n.) de către Cosmian „praepositus stationis Spondill archisynagogus Iudaeorum” (șeful vămii din Spondill, președintele sinagogii evreilor). Tot din secolul III e și un monument funerar din Solva (azi Esztergom). O altă piatră funerară descoperită la Buda, datează din anul 5038 (1278) luna Elul al evului mediu și a fost ridicată lui R. Pesah fiul lui Peter, precum aflăm din textul scris cu litere ebraice.

Vedem aci și fotografia sinagogii medievale din Sopron, construită în secolul al XIV-lea, fiind — dintre templele existente astăzi — al doilea ca vechime după templul din Praga. Pe o hartă datînd din anul 1602 este indicat și orașul evreiesc (Judenstadt) din Buda. Admirăm un act de căsătorie scris pe pergament din secolul al XVI-lea, precum și codexuri scrise cu mîna și bogat ilustrate, registrul din 1792 al Chevrei din orașul Nagykanyizsa. Citim deasemenea înflăcărat discurs revoluționar al rabinului Lipot Löw din Seghedin, prietenul și discipolul lui Kossuth.

Una din sălile muzeului

Sînt expuse apoi cele trei legi rasiale semănate succesiv de către primminiștrii Imređi Teleki și contrasemnat de regentul Horthy, ca și legea rasială dată în Ungaria de către Eichman. Vedem costume ale internaților în

lagărele de exterminare, avînd cusute pe ele steaua galbenă, fotografii înfățișînd marșul deportaților din Ungaria pînă-n Austria pe jos, imaginea deplorabilă a templului din Seghedin transformat în magazie de către hitleriști, înfățișarea lugubră a lagărelor de exterminare și a ghetourilor, a gropilor comune.

Dar mai sînt expuse și imagini ale rezistenței unităților de partizani evrei, acte de identitate false ori ștampilate și semnate în alb, puse la dispoziția evreilor de către partidul comunist aflat în ilegalitate.

Într-o altă sală spațioasă găsim tot felul de obiecte de cult, folosite în temple și căminele credincioșilor evrei, în zilele de sîrbătoare, ca și în zilele de lucru, de la naștere și pînă la moarte. Atrag atenția frumoasele scaune pentru circumciziune, veștiminte de Tora, menorah, cîni și lighene pentru spălarea mîinii, cupe de argint pentru kidus, meghilahi, tîvi de seder pictate cu mîna din porțelanul Herend cu renume mondial, teacă pentru esrog — confecționat din coaja oului de struț — și multe altele.

Sălile etajului următor adăpostesc muzeul de arte plastice, care cuprinde numeroase și prețioase opere ale unor pictori și sculptori uciși în lagărele hitleriste de exterminare.

O vizită la muzeul evreiesc din Budapesta este nu numai un prilej de meditație, ci și un îndemn de sporițe a eforturilor în vederea construirii unei lumi fără războaie, a vieții în care să nu mai fie niciodată cu puțință repetarea ororilor fasciste.

prof. L. DUNAIECZ

ORAȘUL PATRIARHULUI AVRAAM

Biblia începe cronologia patriarhilor înfățișându-l pe primul dintre ei, Avraam, în casa părintelui său, Terah, în cetatea Ur din Caldeea. Aci a înflorit pentru prima dată ideea unui Dumnezeu universal și abstract, aici s-a consumat înția confruntare dramatică între idolatrie și credință, între politeism și monoteism, de aici și-a început Avraam lunga peregrinare care avea să-l ducă spre o nouă patrie, delimitată nu numai geografic, ci și spiritual.

Cum arăta această biblică cetate Ur? Cum trăiau oamenii de atunci? Care erau îndeletnicirile, obiceiurile lor? Iată atâtea întrebări pe care și le-au pus, desigur, mulți dintre acei care, dealungul generațiilor, s-au aplecat asupra paginilor cărții eterne.

Săpăturile arheologice făcute de curind în Irak, pe locurile unde se afla altădată biblicul oraș Ur Casdim, permit să se încerce azi să se răspundă la aceste întrebări. Un arheolog cunoscut, Albert Willey, care a condus lucrările, a scris chiar o carte, „Viața cea de toate zilele în epoca biblică”, de care ne vom folosi spre a schița tabloul ce urmează.

Ca toate orașele din Casdim și cetatea Ur era construită din cărămizi uscate la soare. Atunci când o casă cădea în ruină, de vechime, sau distrusă de război, dărămăturile nu erau înlăturate, ci doar nelezite, iar pe locul lor se ridica o altă casă. Din această pricină, nivelul orașului Ur a crescut de la o epocă la alta. În vremea lui Avraam, orașul se afla la douăzeci de picioare înălțime deasupra fluviului Eufurat. Un canal lega orașul de fluviul propriu zis. Cetatea era împrejmuită de un zid înalt, casele aveau acoperișuri plate de pe care locuitorii își apărau orașul ori de câte ori era atacat de dușmani.

E de presupus că tatăl lui Avraam, Terah, era unul dintre locuitorii așii orașului. Ca să pătrunzi în casa sa trebuia să urci câteva trepte, căci strada era plină de guanoie și tot felul de resturi ce erau zvirlite din celelalte curți. În prima încăpere se afla un vas cu apă, în care noul venit își spăla mai întâi mințile și picioarele. Acest lucru era necesar deoarece pe atunci oamenii umblau desculți sau cu sandale ușoare, prin care praful drumului intra în voie.

Din această încăpere se da în curtea interioară, mare și pietruită, în jurul căreia se înșirau vreo 12 alte încăperi. În dreapta se afla odaia servitorilor, bucatăria, apoi încăperile locuite de Terah și ai săi, precum și încăperi rezervate oaspeților.

Jos se afla camera sacră, care avea un altar la mijloc. Alături era o nișă, în care erau păstrate figurile și idoli ce reprezentau zeii și chipurile străbunilor morți, ce erau divinizați în cetatea Ur. Tot aici erau îngropați morții familiei.

Caracteristic pentru cetatea Ur era faptul că locuitorii săi nu doreau să se despartă de morți, de aceea cadavrele erau îngropate chiar în casă în care au locuit. Mormintele erau de asemenea construite din cărămidă.

Biblia ne spune că Terah era un meșter făcător de idoli, pentru uzul celorlalți din cetate și că fiul său, Avraam, a pornit o luptă necrutătoare împotriva obiceiului de a te închina la aceste chipuri de lut. Potrivit profesorului Willey, însă, Terah ar fi trăit din negoț de vite, îndeletnicire cu care s-ar fi ocupat și Avraam în tinerețe. Același om de știință crede că Terah și neamul său se închinau zeului Nammur, divinitatea Lunei, care era zeul întregii cetăți Ur. În cursul săpăturilor a fost dezgropat ruina unui templu consacrat acestui zeu.

Ceremonialul religios consta din dansuri mistice acompaniate de bătăi de tobă și sunete de flaut. Odată pe an în templu se desfășura un ceremonial special, la care lua parte întreaga populație a cetății și în cadrul căreia preoții executau un dans ce simboliza triumful Lunei asupra tenebrei.

În interiorul templului se aflau încăperi pentru păstrarea alimentelor, darurilor și jertfelor aduse zeilor. În decursul multor generații s-a strâns aici un tezaur de aur, argint, fildeș, mătăsuși, pe care locuitorii cetății și străinii în trecere le aduceau zeului Lunei și celorlalți zei.

În jurul acestui templu se aflau lăcașuri de închinare mai mici, pentru poporul de rând.

Cetatea Ur era un centru comercial important, cu o populație densă. Nenumărate caravane încărcate cu tot soiul de produse porneau de aici străbătând mari depărtări. Corăbii porneau de-a lungul Eufuratului, ducând și aducând necontenit mărfuri.

Aceste complicate relații comerciale au dezvoltat și o serie de instituții, despre care mărturisesc vestigiile găsite în cursul săpăturilor arheologice. Astfel, au fost dezgropate tăblițe pe care erau însemnate, cu scrierea cuneiformă, adevărate tratate de comerț. De asemenea au fost găsite tăblițe cu socoteli, adevărate precursore ale complicatelor registre contabile din epoca noastră.

Drept etalon al schimbului servea o anumită măsură de orz, de care e vorba și în biblie. Mult mai târziu, prin secolul VIII-lea înaintea erei noastre au apărut monezile. Dar cum era riscant să călătorești cu monezi multe asupra-ți, oamenii au născocit încă de pe atunci ceva în genul celui: tăblițe de lut pe care, cu scrierea cuneiformă, se atesta că respectivul posedă monezile echivalente bunului pe care dorea să-l obțină.

Se înțelege că aceste legături de schimb au stimulat dezvoltarea artei scrisului și socotitului. La porțile cetății se ațineau cei pricepuți în meșteșugul scrisului, oferindu-și serviciile în schimbul unei plăți corespunzătoare.

Treptat, relațiile pecuniare între locuitorii cetății au devenit mai complexe. Astfel, biblia ne spune că pentru a-și asigura un loc în care să-și îngroape morții, Avraam a încheiat o tranzacție în toată regula cu un locuitor din Hebron: în schimbul a 400 șekeli

de argint, Efron Ahiti i-a vândut de veci peștera Mahpela.

Un nesecat izvor de observație și reflecție a constituit, desigur, pentru tinărul Avraam piața cetății. O mulțime pestriță și pitorească era strânsă acolo, de la răsăritul și până la apusul soarelui. Tot aici se aflau și meșteșugarii cetății, care-și făceau sub cerul liber meseria, în văzul tuturor. Printre aceștia, la mare preț erau iscusiții cioplitari, făurii de sigilii, peceti, figuri și statuete din lemn, fildeș sau metal. Neguțătorii veneau aici să-și tocmească o pecete cu care să întărească tăblițele de afaceri, țărani din jurul cetății își luau de aici idoli care să le ferească ogorul și casa, iar cochetele trebuiau și ele să treacă pe aici pentru a-și procura podoabele de care erau apoi atât de mândre...

Tot aici a înflorit arta bijuteriilor, ce făureau lucruri de preț din aur, aramă și alte metale. În mormintele dezgropate pe aceste l curi s-au găsit amfore subțiri, cu gîtul strîmt, măști din aramă și alte obiecte lucrate cu mîgală și meșteșug. Ele dau o imagine grăitoare a nivelului și gustului artistic al oamenilor din acele timpuri îndepărtate.

Mai greu este de imaginat vestimentele oamenilor din perioada biblică. Timpul a mistuit necruțător aceste podoabe, prefăcînd în scrum măturările colorate, stofele grele și toate celelalte. Totuși, din imaginile încrustate în piatră sau metal, se poate deduce că femeile purtau vestimente lungi, cu mijlocul înscins de un cordon și aveau ca podoabe diferite broșe din metal. Încă pe atunci femeile cunoșteau și apreciau fardurile, dar nu roșul era culoarea folosită, ci... verdele și negrul. O atenție specială acordau părului, multe dintre statuetele descoperite înfățișînd femei cu pieptănături savante.

Rezultatele săpăturilor arheologice ne îngăduie să cunoaștem cîteva din raporturile sociale din cetatea Ur. Astfel, relațiile între locuitori erau statornicite pe bază de reguli și norme de conduită îndeobște cunoscute și acceptate de toți. Dacă cineva era dovedit că a furat un animal, o vacă, o capră etc. era obligat să plătească păgubășului de 30 de ori valoarea furtului. Dacă hoțul era nevoiaș, dupăgubirea putea fi redusă pînă la zece ori valoarea furtului. Dacă nu putea să plătească nici această sumă, era ucis.

Capul familiei își putea vinde ca sclavi copiii, soția și pe oricare alt membru al casei sale, însă numai pe o durată de trei ani. În anul al patrulea redevenea omeni liberi.

Erau reglementate și relațiile dintre bolnavi și cei ce se îndeletniceau cu vindecarea lor. Astfel, pentru tămăduirea unui mîdular bolnav se plăteau 10 șekeli. Tot atît se plătea și pentru extragerea unui corp străin din ochi. Dacă însă intervenția nu reușea și bolnavul își pierdea vederea, tămăduitorului i se tăia mina.

V. R.

M. H. Maxy: Ion Călugăru (pictură)

O NOUĂ EDIȚIE A TALMUDULUI

Un institut din Ierusalim ce poartă numele decedatului Șef rabin Hertzog, pregătește editarea unei noi ediții a talmudului. Numai anunțarea acestei știri e de natură să umple de bucurie inimile tuturor celor care, în oricare parte a lumii, consideră ca un dar deosebit a se putea apleca asupra foliantelor străvechi.

Urtașă muncă de pregătire a ediției este îndeplinită de un grup de talmudiști erudiți. În fruntea lor se află somități de renume mondial, printre care rabini Slomo Iosef Zevin, autor a mai multor tratate și comentarii talmudice, leșiaia Utner.

La redactarea definitivă a textului sînt folosite nu mai puțin de 14 ediții precedente.

Fiecare cuvînt, fiecare frază este confruntată și comparată cu edițiile succesive, spre a se înlătura erorile și denaturările inclusiv cele tipografice și a se obține o ediție de incontestabilă valoare științifică.

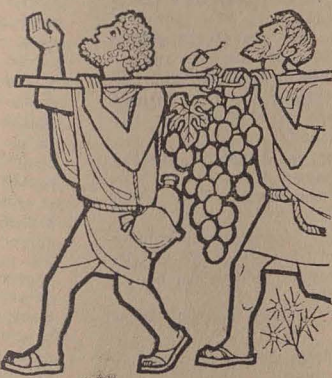
Primul din cele 36 tratate ce alcătuiesc talmudul urmează să apară în anul 1967.

Concomitent cu pregătirea noii ediții a talmudului, același colectiv realizează o altă operă remarcabilă — Enciclopedia talmudică.

Ea cuprinde sensul, principiile, legile, sentențele etc. talmudice cu toate sursele, ipotezele și controversele respective. Pînă în prezent au apărut 11 volume.

EVREII NU POT FI ACUZAȚI DE DEICID

La o recentă conferință ținută la Roma cardinalul Bea a declarat din nou că evreii nu pot fi acuzați de deicid. Nașterea bisericii, a spus înaltul prelat, a fost pregătită de istoria poporului evreu, de Vechiul Testament și desăvîrșită de Noul Testament. Biblia a fost dăruită de Dumnezeu poporului evreu și acest lucru nu trebuie trecut cu vederea sau dat uitării. Datorită acestor fapte, a declarat cardinalul, membrii bisericii sînt datori să poarte respect și venerație acestui vechi popor. „Cu toate acestea — a mai spus cardinalul — e adevărat că în multe ocazii unii dintre noi nu iau în considerație aceste legături, ca și îndatoririle ce rezultă din ele. Mai mult chiar: dacă privim istoria — fără să acuzăm pe nimeni — constatăm că au fost împrejurări cînd unii creștini au fost orbiți pînă-ntr-îta încît au pretins chiar a fi îndreptățiți de a-l răzbuna pe Cristos, supunînd pe evrei discriminărilor și persecuțiilor.

Trecînd la o examinare aprofundată a textelor respective ale Noului Testament, conferențiarul a arătat că nu se poate vorbi despre o vină a evreilor pentru crimă de deicid. Înfrîșînd evenimentele tragice desfășurate la Ierusalim acum aproape două mii de ani, evenimente care au culminat cu condamnarea lui Isus de către Pilat, urmată de crucificarea, Noul Testament nu formulează nici o clipă învinuirea de deicid la adresa evreilor, fie ei locuitori ai Ierusalimului sau ai altor orașe.

Pedepsele și amenințările proarocite de Isus a arătat mai departe cardinalul Bea, nu înseamnă cîtuși de puțin că Dumnezeu s-a lepădat de poporul său. Dimpotrivă, Dumnezeu nu numai că a continuat să-și arate fidelitatea față de cei aleși, dar le-a oferit pronia Sa. El i-a trimis pe apostoli să propăvăduiască mai întîi printre evrei, din sinul cărora au și purces.

În concluzie, nu se poate vorbi de o vină colectivă a poporului evreu, nici a aceluia din antichitate și cu atît mai puțin a celui din zilele noastre.

Conferința cardinalului Bea a fost urmărită de o asistență numeroasă, inclusiv episcopi și alți prelați ai bisericii catolice.

O SOMITATĂ A MEDICINEI AERONAUTICE

Cu prilejul Congresului internațional de astronautică ce a avut loc recent la Atena s-a întrunit acolo și Academia internațională de medicină aeronautică. Tot atunci a fost acordată internațională a conferit Medalia de aur, ce se acordă bial, profesorului dr. Herman Fischgold, de la Facultatea de medicină din Paris, șef de clinică la „Hopital de la Pitié” și membru al consiliului medical al lui „Air France”. Motivarea acordării acestei înalte distincții sună astfel: „Pentru lucrările sale de radiologie și electrobologie a creierului, ale căror aplicări practice la condițiile aeronautice sînt numeroase și rodnice”. În motivare se mai atrage atenția în deosebi asupra celor mai importante dintre aceste aplicări practice ale lucrărilor profesorului Fischgold. Este vorba de noțiunea așa numită „dette de sommeil”, adică deficiența somnului de care suferă, în genere, personalul navigant de pe marile linii aeronautice internaționale. Acest personal „contractează o adevărată datorie fiziologică a somnului” pe care omul de știință a studiat-o în amănunțime și o tratează radical în clinica sa de la spitalul parizian. În această direcție, prof. Fischgold este un adevărat creator de școală medicală, concluziile sale fiind luate în seamă și de cei care se ocupă de organizarea zborurilor cosmice.

Dr. Herman Fischgold, în prezent în vîrstă de 65 de ani, s-a născut în țara noastră, în orașul Botoșani. A studiat la Facultatea de medicină din București iar apoi a practicat mai mulți ani medicina în orașul său natal. Din anul 1931, dr. Fischgold s-a stabilit la Paris, unde a făcut o carieră prodigioasă.

Deși plecat de mai mulți ani din țară, prof. Fischgold nu a pierdut nici o clipă contactul cu ea, manifestîndu-și în nenumărate ocazii simțămînte de atașament și prețuire față de România, unde s-a născut și și-a început cariera.

CINE VA FI NOUL ȘEF RABIN AL ANGLIEI?

După cum am mai scris, prin retragerea din motive de vîrstă a dr.-ului Israel Brodie, scaunul de Șef rabin al Angliei a rămas vacant. Pentru acest înalt post au fost prezentate 11 candidaturi, iar consiliul reprezentanților a ales, după îndelungate dezbateri, pe dr. Iacob Hertzog, o eminentă figură a iudaismului contemporan, fiul fostului Șef rabin al Palestinei. Dr. Iacob Hertzog urma să-și ia postul în primire în cursul lunii octombrie, cînd ar fi urmat să se desfășoare festivitatea instalării sale. Între timp starea sănătății sale s-a înrăutățit fiind nevoit să se supună unei intervenții chirurgicale, după care medicii i-au recomandat o perioadă de odihnă mai îndelungată. În aceste condiții, dr. Hertzog a făcut cunoscut că este nevoit să decline invitația ce i s-a făcut de a ocupa primul fotoliu rabinic al Angliei.

Față de noua situație creată, reprezentanții comunităților evreiești din Anglia se află din nou în fața problemei de mare răspundere a desemnării unui conducător religios care să fie demn de bogatele tradiții ale iudaismului britanic.

Cititorii care doresc să citească cu regularitate revista noastră sînt rugați a se abona. Costul abonamentului este următorul:

12 lei pe 6 luni

24 lei pe 1 an

Rugăm a expedia banii prin mandat postal pe adresa:

Federația Comunităților Evreiești (M) București, str. D. Racoviță, 8 raionul 23 August.

H. N. BIALIK ANII COPILĂRIEI

La „heider” nu mi-a mers mai bine. Mă țineam departe de ceilalți copii și ei se țineau departe de mine. Eram mereu confundat în mine. Îmi clădise în suflet o lume aparte, fără ca cineva să știe. Nici dascălul, nici ajutorul său nu știau nimic! Ei știau numai să bată, fiecare în felul său propriu: dascălul — cu „cancicul”, cu pumnul, cu cotul, cu suctorul și cu orice îi cădea sub mână; belferul — avea un alt obicei, nu mai puțin urât: dacă nu răspundeam cum trebuie, atunci mă pomeneam că-mi aruncă în față degetele minii care se desfăceau și se încovoiau ca ghiarele unei păsări de moarte. Mi-era teamă să nu-mi scoată ochii cu unghiile sale hîde și de spaimă mă pierdeam cu firea și uitam tot ce învățasem deunăzi.

Belferul îmi arăta cu degetul o literă și mă întreba: „Asta ce-i?” Iar eu încep să tremur din tot trupul, clipesc din ochi și tac. Mi-am pierdut graul.

De fapt ceea ce mă învăța, îmi intra pe o ureche și-mi iese pe cealaltă. Ceea ce îmi pătrundea în suflet este o altă învățătură, una care vine din „sidur” de la sine, dintre rînduri și se îmbină cu ceea ce este mai mult în inima mea; iar rîndurile, buchile și forma lor sînt numai simboluri palide ale acestei învățături. Încă din prima zi, cînd belferul mi-a arătat literale alef-bet-ului, așezate pe rînduri și coloane, ele au sîrit îndată și s-au prezentat în fața mea ca acele companii de soldați care trec citeodată pe strada noastră, cu toboșarul în frunte: tam-ta-ra-ram tam-tam! Mai ales rîndurile de „alef” și „ghimel” cu semne de „kumutz” sub ele, le seamănă leit. Sînt soldații sadea, înarmați din cap pînă în picioare: colo „alefii”, cu rînițele în spate, merg puțin încovoiați sub povara lor, parcă ar porni la manevră — iar dincolo — ghimelii” stau în poziție de „pe loc repaus”, în așteptarea comenzii...

Ochii încep să-mi rățacească la marginile tablei alfabeticului...

— „Pe cine cauți? — mă întrebă belferul.

— Pe toboșar, — zic eu și caut mai departe...

Fragment

— Marusia! Țip eu bucuros din cale afară de vederea.

Belferul aruncă arătătorul din mină, dă să-și întindă degetele, dar își revine repede și mă apucă numai de bărbie, spunîndu-mi:

— Deșteptule, alef, alef!...

— Alef, alef, alef!...

Formele celorlalte litere îmi apăreau și ele sub diverse înfățișări: chipuri de vite, animale, păsări, pești și lucruri sau ca niște ființe fantastice, pentru care nu găseam pentru moment nici o asemănare în astă lume... „Șin” e un fel de viperă cu trei capete; „Lamed” — e o barză cu gîtul înfîns, ce stă într-un picior, ca și aceea care își are cuibul în virful copacului de după casa noastră; „Ghimel” — e chiar o cizmă, ca aceea zugrăvită pe cutiile de cremă de ghetă și pe care un drac mărunțel cu coadă o lustruiește strașnic de sprinten; „Dalef” poate fi numai o bărdiță. Tot la fel și celelalte... De multe ori o literă avea astăzi un chip și a doua zi altul. Această înlocuire se făcea dela sine, neintenționat și fără nici un efort din parte-mi. Chipul care se învechea, pleca, și altul venea de-îi lua locul...

Cînd am ajuns la silabisit, am dat de o amestecătură de ființe curioase, care se plimbau încolo și încoace, pîlcuri, pîlcuri, perechi sau în șir, unele după altele, ca nasul în ceață și cu ceața în nas.

„Nun” și „Fei”, „final cel cîrn” — erau mereu în frunte, sîrind într-un picior. „Lamed” — mergea țațos, cu gîtul întins și cu capul sus, parcă ar fi spus: „la vedeți, vă întrec pe toate cu un cap!” Între timp, iată că se înfîșoară și „Iod”, — ființa aceea mărunțică pentru care nu am găsit nici o asemănare și care nu are de ce să se sprijine. O îndrăgesc totuși mai mult decît pe toate celelalte. Mereu îmi pare că pluteste în aer, sau că e tirîță fără voia ei... Inima mea îi aparține toată. Îmi tremură sufletul să nu se piardă cumva, de mică ce e, printre prietenele ei, să nu fie călcată sau strivită, ferească Dumnezeu, printre celelalte...

Acest talmeș-balmeș mă împiedică să fiu atent la învățătura belferului și gîtlejul meu ajungea deseori între degetele sale. Aparent, repetam după el fiecare silabă pe care o pronunța, dar în același timp inima își vedea de ale ei: absorbea o imagine sau îi dădea drumul, le îmbina în fel și chip și — visa... Cîteodată se întrețese și suetul silabelor în urzeala viselor mele și le dădea culoare sau forma noilor, fie că erau sau nu în legătură cu ele.

Cînd, în timpul cîntetului, dădeam de vreo împerechere de forme cu totul caraghioasă, începeam dintr-odată să rid. Rîsul acesta îl scotea din săritre pe belfer și-l făcea să-și verse asupra mea întreaga sa minie. Mă întreb: ce-i pîsa lui că rid?

Prietenii mei din „heider” nu mă luau de loc în seamă, dar nici eu nu le dădeam vreo atenție. Cînd se jucau în heider, înăuntru, eu stăteam deoparte și priveam, sau mă piteam într-un colț, îmi sugeam degetul gros și meditam. Mă preocupau chipurile din sidur, ele și îmbinările lor, atît cît mă ducea închipuirea. Sufletul meu lua din ele cit putea, își însușea miezul, iar coaja o arunca; iar cînd copiii ieșeau să se joace în curte, îmi căutam un loc ferit unde stăteam singur și mă jucam de unul singur. Ori de cîte ori îmi venea rîndul la citire, mă căutam multă vreme, pînă ce mă găseam su-gindu-mi degetul după vre-un gard sau în gang, pitit în vreun colț întunecos.

CUM AM FOST ÎNȚĂRCAT

După ce am stat doi ani în „heider” și n-am prea făcut progrese la citit, rebi m-a pus în grupa de „humaș”, lucru pentru care să fie binecuvîntat. Sidurul se învechise în ochii mei și literalele dintr-insul îmi păreau moarte. Cînd învățam din sidur, parcă rume-gam niște coji fără miez. Altfel e „humașul”; el mi-a deschis fereastră nouă înspre lumea închipuirii. Întîi, „aleful” prichindel. Pe pitulică lăsa l-am dibuit îndată cum stă la ușa „Cortului adunării” la începutul cărții „Vaykra”, așteptîndu-mă pe mine. Amicii său, pitici deopotrivă cu dînsul, îmi sînt cu noștințe vechi din „Tal-umator” din Sidur. Și-i pot predă salutări din partea lor. Apoi, oile, vitele și păsările de acolo: un bou, un miel, un ied, un porumbel. Pe toți aceștia îi cunosc bine de tot și sînt mîndru de asta. Și dacă vrei să știi, le sînt chiar pușin prieten. Iedul și vitelul pasc doar pe maidanul prăfuit de după casa noastră, la marginea mahalalei, și cînd sînt liber mă reped pînă la el; iar porumbelii vin doar din porumbarul vecinului nostru Trochim și sînt bine văzuți și la noi în

„heder”, ei mă întîmpină cu mersul lor ales, cu gusa umflată, gîngurind: gur, guur, guur... Pe una din perechi mi-am pus ochii și de Hanuca ce vine, cînd voi fi și eu bogat cu ajutorul lui Dumnezeu, am să-mi-o cumpăr, fără doar și poate, cu bani peșin...

Și cînd ajung la capitolul în care se vorbește despre animale și păsări aduse jertfă, de felul cum trebuiesc puse pe rugul de pe altar, cum trebuiesc scoase măruntalele și curățate, cum să se scurgă singele și cum să fie despicate aripile — îmi amintesc deodată de hucătăria mamei mele în ajunul de sărbătoare. Mama și servitoarea, îmbrăcate în șorțuri și cu minciulele suflete pe pînă la cot, stau înarmate cu verzele și întind aluatul pe tăbăle, freacă gălbenușuri într-o strachină sau toarnă untdelemn scinteietor în grămeziile de făină așezate în castrone. Pisica e prezentă: pindește din toate părțile leașă pe care se sărează carnea și privește lăcomă la ficat și la rinichi, la măruntale și la picioarele care-s puse în sare, din care picură o zeamă roșiațică. Din cînd în cînd servitoarea îi aruncă ceva măruntăie sau o bășică albă de pește, „gîtul cu penele” și alte asemenea bunătați. Îi dă din cînd în cînd de lucru, ca s-o facă să uite de carne. Minerul pulitei toacă bine, toacă de zor — și în nări îmi pătrunde aroma plăcută a bucatelor ce se coc în cuptor, mirosul aluatului bătut cu untdelemn și cu gălbenuș de ouă. Aud sfîrșitul chiftelelor care se prăjesc în grăsimă într-o tigaie și pîrlitul gogoșoalelor ce se umflă în untdelemn. Pe mese, tot felul de prăjituri al căror aluat este tăiat în fășii lungi și înguste, și din care se fac apoi fel de fel de turtă rotunde și umplute cu stafide, scorțioară și chimon. Cuvîntul „gogoșae” îmi trezește într-atîta poftă, că mă doare capul, iar gura mi se face pungă: „go-goa-șe!”... Mă apucă o poftă nebună. Gura îmi lasă apă și fără să-mi dau seama, degetul nimeriște în gură...

„Unde ținem?” — mă întrebă deodată rabi, cu „cancicul” în mină. Toți elevii au tăcut deodată și mă ținuesc cu ochii. Degetul îmi bijbie ca orbul printre rînduri, bijbiile și tremură... Ochii mei înlăcrămați se uită cînd în „Humaș”; cînd la canicul dascălului. Literale joacă șterse, în fața mea. Mîna dascălului se ridică și umărul meu drept se strîmbă de frică. De spaimă, uit să-mi scot degetul din gură.

— „Beiro!”, spune deodată dascălul unui băiat sprinten, „repede-te pînă la Nuhim-cismarul și adu-mi de acolo pu-țină smoală. Repede! Spune-i că dascălul îl roagă!”

Dintr-o săritură, Beiro!ră e afară. Copiii din jurul mesei încep să vorbească în șoaptă, se uită pe furis la mine și rid, iar se uită și iar rid... Ce vād la mine? Și de ce rid?

Beiro!ră aduce puțină smoală pe o scîndurică și o pune pe masă, în fața dascălului.

— Dă-te jos! Îmi poruncește dascălul.

Cobor.

— Vino încoace! Fac cîțiva pași și mă opresc. — Încă! Mai fac un pas. — Mai, „mai!” lătmă-mă între genunchii dascălului. Doamne, Doamne ce o fi vrînd să-mi facă?...

Dascălul își îndoaie degetul cel gros, pînă ce la rădăcină se face o gropiță. Gropița o umple cu tabac de tras pe nas și după ce își îndoaie nasul plin de praf, se ridică și îmi strî-nuță drept în față: pitu...

Ceea ce se vede că-i îlimpeșteze min-tea, căci acum revine la chestie. Îmi trage afară degetul din gură și-l ridică în sus, să-l vază bine toți copiii.

— Copii, ce-i asta?

— Un deget, un deget! — răspund cu toții.

— Și asta ce e? — mai întrebă, arătînd smoala.

— Smoală, smoală!...

— Dar asta ce e?

— Tabac, tabac! — repetă corul.

— Și ce se face unui copil care-și suge degetul?

Copiii nu mai știu să răspundă și tac. Dascălul caută din ochi un răspuns. Deodată un copil, cu ochii sclă-pînd de inspirație, sare și, foarte emo-tionat, începe să se bijbie:

— Șșștiu eu!

— Hai, spune! Îl îndeamnă dascălul.

— Sse ta-ta-ta-ie...

— I se taie degetul — i-o ia altul înainte.

Copiii mai deștepti izbucnesc în rîs, iar dascălul zămbeste și dînsul. Gîngavul se roșește. Se face din nou tă-cere.

— Ei? — întrebă dascălul, ridicînd ochii.

— I se leagă degetul cu o cîrpă, — face unul timid.

curte... Dintr-o dată, cînd pornesc la

altul...

— Nu! Dascălul din cap, nu

suge degetul...

Și, înșușit, se grăbească, dascălul începe să-l apucă pe

se face:

— Lătmă-mă între

Și dascălul, smoala...

— O ureche deget

Și dascălul, înge puțin.

— Apoi, labac...

— Și pușin...

— Și pușin pe smoală...

Și dascălul, tabacul pe deget.

— Și dascălul, sfîrșite dascălul, tri-

umător — sfîrșite să mai sugă...

— Din ziua aia am fost înțărca-

de obiceiul de a suge degetul și, de

cite ori mă așpită, îmi mincam

virfurile unu...

DETELUL

La „heider” trecut într timp la o grupă mai mare. De acum înainte, cu și ceilalți de seama mea, sîntem puși în grup cu toți laolaltă, în cor, cu o voce convenită și cu glas tare, fel de fel de cuvinte învățate pe dinafară care se porunca dascălului, trebuiesc aduse la sfîrșitul fiecărui verset, peșele scris în „humaș”, — ca să le evițe de unde scoate dascălul aceste cuvinte, cine i le spune lui și ce leagă ele cu textul humașului, — la acesta nu-l știu și nici nu vreau să știu. La urma urmei, lucrul acesta mă privește: e poruncă și pînă nu se discută. Încep deci pe mă supune: cit e lezia de lungă, legă încoalo și în coace cit pot spun laolaltă cu ceilalți, fel de fel de vorbe, cu glas tare, aproape cîntec. Dar, mă păzesc!... Nu trebuie odată un chip să rămîn singur, cînd vremea cit cînt și Țip în cor — neoretica nu-i așa de mare.

Ba, dimpotrivă! Însă decît să rămîn singur, chiar pe o clipă numai, iar glasul să-mi răie stînger, părăsit de ceilalți — nu bine moare!... Și tare-i bănuiesc pe colegii mei că, în această primăvînt și ei la fel cu mine... Parcă era niște orbi, cari se țin unul de altul merg dibuind, pe un drum alungit, la o margine de prăpastie. Fiecare sprijină de celalt, dar știe că nu poate bizui pe dînsul. Și astfel mor cu toții, dibuie, alunecă — iar pîrlejia îi pindește pe toți deopotrivă. Le vede că așa tre-buie învățat — spăce! Și dacă totuși joi, cînd în „heder” e „zi de jude-cată”, se găsesc și copii care știu să spună ca lumea, din singuri, cele învățate asta e învățedevăr o minune. Eu, Smilik, măntuiesc și nu înțeleg mai nimic din toate tălmăcirile dascălului, iar în mine îmi rămîn tocmai acele cîteva cuvinte stranii, dascălești, pe care nu le-am auzit niciodată, care nu știu ce înseamnă și pe care dascălul nici nu le obosește să ni le explice. În ele, îmi ziceam, e ascuns înșuși miezul Torei, ele cuprind întregul înțeles al tălmăcirii, iar restul nu tre-buie neapărat înțeles. Și astfel, aceste cuvinte îmi treceau în minte, iar în orele mele libere, cînd stam singur pe cerdac, după bubul de apă, — răsă-reau din ele, ca niște fluturi din goașe, fel de fel de fapte și vedenii atrăgătoare, care îmi țineau de urît. Cu ele stam de vorbă, cu ele rideam, ele îmi mingiaua sufletul... Unele, aveau o viață de o dată: veneau, apăreau, se opreau și-mi răzbească puțin și pînă să mă uit bine la ele — huș! — au zburat la-le unde nu-s! Altele, îmi erau musai, credincioși, chiar prieteni nedespărțiți. Trebuia numai să-mi închid ochii și uneori mi se în-tîmpla cu ele niște lucruri minunate, pe care însă nu puteam să le împărtășesc nimănui, dar nimănui! Nici mă-car băieților din „heider”!... Nu pu-

ei nici se trage o bătaie, și propune și-ni se u o merită. Mereu își rid și își bat joc de mine. Îmi strigă „sugaciul” sau alte asemenea nume și por-ecle. Și apoi, cine știe dacă mă vor crede? Sînt sigur că n-o să mă creadă... Cel mult o să-mi mă dea încă o poreclă, în bătaie de joc.

Nume și porecle am, slavă Domnu-lui, din belșug. Fiecare poreclă își are povestea ei și fiecare nume, pricina sa. Afară de cele de „Sugaciul” și de „Ciuc-bucar”, mă învrednicesc pînă atunci și de alte porecle asemănătoare, pre-cum: Prost, Lunatec, Ghinionist, Piedre-Vară, Sălbătăciune și altele și altele; iar cel mai popular dintre toate: „Tăiețel”! — sau, în altă versiune, alin-tea din dragoste „Tăețuș!”...

Și de ce tocmai Tăețel? E o poveste întreagă. Se întîmplă ca într-o vineri după amiază să stau la „heider” și să spun, dintr-un humas rupt, singur în fața dascălului, sidra săptămînii. Dascălul ședea, așa cum obișnuia în fie-care vineri, lîngă o strachină de lut mare și crăpată, muncindu-se din răs-pușeri să scoată cu ajutorul unui polon-ic de lemn un fel de zeamă de tăețel, cenușie și lipicioasă ca un ter-ciu. (Zeama aceasta, îi place dascălului mai mult ca orice). El soarbe și eu vorbesc, — eu vorbesc, și el soarbe. Deodată — stă! Ca o piață rea, un cuvînt îmi încheiea calea și mă oprește. Cuvîntul ăsta lung și întortochiat, ce să fie oare? Nu numai că am uitat dintr-odată ce înseamnă, dar cuvîntul tot, el înșuși, îmi pare nou și ciudat. Parcă abia acum a răsarit în humas!... Nu-i găsesc rostul cu nici un chip...

O fi de vină și „lanțul”, semnul ăla care stă atîrnat deasupra lui. Nici pe asta nu l-am văzut pînă acum... Pe le-gua mea; nu e un „șalețel”, un lanț, ci un zmeu de hîrtie, așa cum i-a dat drumul ieri de pe acoperiș, Mitka al lui Trochim, vecinul nostru... Între timp, iată că un fel de firioș al lui începe să „clipească” și să-mi facă cu ochiul din barba rară a dascălului: licărește, dis-pare — și iar sclipește. Ochii îmi sînt, pe cit se poate spune, băgați în hu-maș, dar cam rățesc, fără să-mi dau seama, îmi ridic degetul subțire înspre barba dascălului și plin de bucurie, îi strig vestea cea bună: „Vai, uite un tăiețel!” Pe cuvîntul meu, că vorba asta mi-a scăpat din gură de la sine, uite așa, fără vre-un gînd rău, ferească Dumnezeu... În timp ce minca dascălul, un tăiețel, alb și răscuit ca un lanț, îi căzupe din lîngură și i se opripe în barbă — chiar un tăiețel! El era fi-rișorul acela alb care îmi făcea cu ochiul pe cînd ceteam, iar eu habar n-aveam cine era. Și cînd, fără să bă-nuiesc ceva rău, l-am văzut cum era agățat în tufulș barbiei, mi s-au lu-minat ochii de bucurie și zău că era din toată inima... Dar dascălul și băie-ții se vede că erau de altă părere.

„Aștia — începură deodată să ridă cu roții de mine: „Ha-ha-ha, Tăiețel!” Iar el, dascălul sării în sus ca mușcat de un șarpe și, cu polonicul în mină, se năpusti asupra mea, parcă ar fi fost un ucigaș. Mă bătu fără milă, crunt, mă lovea într-una și spunea: „Na, ține-tăiețel! Na, ține ține țiețel!” Dum-tăiețel! Na, ține ține țiețel!” Dar, nezeu s-o albe în pază pe nevasta lui, nezeu s-o albe în pază pe sarea de lîngă dascăleasa, căci dacă nu sărea de lîngă vatră cu lopata în mină să mă scape — mar-fa scos afară din casă, cu picioa-rele înainte.

După această întîmplare, am zăcut bolnav la pat vre-o două săptămîni și aiuream mereu din friguri: „Tăiețel, tabac, lanț, salamandră!”... Iar cînd m-am însănătoșit și am văzut cum toți mă răsfață, mi-am dat repede seama că devenisem cineva și n-am mai vrut de aceea cu nici un chip să mă întorc la „heider”-ul lui reb Gherșan (așa-l chema pe dascălul din „seme-strul” acela). Și la care vreau să mă duc? — La „heiderul” lui reb Meir; ăla din vale dela marginea mahalalei. Și dece tocmai la dînsul? Nu știu nici eu de ce. Fusesem odată prin vilceaua aceea și știu că o îndrăgisem. Eram acolo niște moviște de nisip, un fir de apă ce strălucea și multe, multe multe ierburii — o mare de ierburii, iar în mijlocul lor, se înălța o colibă dărîmată, peste care ierburile se căfă-raseră tufușuri, tufușuri. Tovarășii mei de joacă își spuneau multe despre această vale și-și povesteau despre ruina lu-cruri minunate. Noaptea — spuneau dînșii — e mare primejdie să cobori în vale, din pricina morților și a duhuri-lor rele, ce mișună pe acolo... S-a în-tîmplat odată ca Jehiel, stringătorul de zdrențe, să intre cu traista în ruină.

Umbla după niște cîrpe. Și pe cine credeți că a găsit acolo? Chiar pe bă-trinul Kehos! Acela care își omorîse nevasta și care murise și dînsul, cu un an în urmă... Stătea într-un colț, pe o butoiu răsturnat și-și căuta în sin!... Povestea aceasta ca și primejdia legată de vilceaua cu pricina, m-au atras și mai mult înspre dînsa, iar acum, cînd de fel de pîini mușcăgite în traiste și mi se ivi prilejul, luai hotărîrea să nu-l

team, deși aș fi vrut s-o fac. Intîiu, pierd cu nici un chip! Numai la „hei-derul” lui reb Meir, mă duc.

Mama ținea cu mine — și de data aceasta, nici tata nu mi se împotrivi. Cînd eram de față, mă făcea el ca și cum îi dădea dreptate lui reb Gherșan: bine a făcut că m-a bătut... „Așa i se cuvine” — spunea dînsul, adică așa mi se cuvine mie, Smilik, să fiu omorît în bătaie... Dar cînd nu eram de față, zicea și el, că „dascălul, minca-bucar”, mă învrednicesc pînă atunci și de alte porecle asemănătoare, pre-cum: Prost, Lunatec, Ghinionist, Piedre-Vară, Sălbătăciune și altele și altele; iar cel mai popular dintre toate: „Tăiețel”! — sau, în altă versiune, alin-tea din dragoste „Tăețuș!”...

Acest hatîr pe care de data aceasta mi l-a făcut tata, l-am luat drept un semn bun; și de acum înainte are să-mi meargă mai bine. Trebuie să știți că acolo unde locuim, adică în mahalaua cătrărilor, heiderul” lui reb Meir era „ultimul cuvînt al Torei. „Altul mai bun nu este!” Iar reb Meir înșuși, nu-nici el la fel cu ceilalți dascăli: căci pe toți dascălii — vorba tatei — „min-ca-i-ar!” Cu reb Meir însă, se schimba treaba! E un om chipeș, îngrijit, cu o barbă mare și cu o frunte înaltă, ce vorbește măsurat și umblă cu demni-tate. Pînă și catanul negru pe care-l poartă, îi impune respect. Femelle — își doresc fi ca dînsul, iar copiii — se duc la „heiderul” său cu adevărată dragoste. Are elevi puțini, care se so-cotesc a fi „de soiul” și ceva deose-bit. Are și o „grupă” de „băieți marii”, care în afară de humas și Rași, învață din Profeți și puțin Talmud. Am să fiu deci și eu mare...

În amurgul acelei zile ferice, bucu-ria mă cuprinsese într-atîta că nu mai puteai să mă stăpînesc și dădui o raită pe afară, ca să spun tuturoră no-rocul ce căzupe peste mine. Întîlnii un cîrd de băieți, vechi prieteni de „Heider”, care, așezați în praf, se ju-cau cu pietricele și aruncau în sus cu nisip: cică „făceau să cadă ploaie”. Mă oprii așa dar lîngă dînșii, ceea mai la o parte și, cu minile la spate, ca un om mare, le scosei limba și le zi-sei: „sic, eu învăț la reb Meir, eu învăț...”

„Tăiețel!” — izbucni în cor toată banda, pe cînd nouri de praf se ridi-cau între noi — „Tăiețel, Tăiețuș!”.

HEIDERUL LUI REB MEIR

Heiderul lui Reb Meir adevărat că-ți luminează ochii! Prin el privesc de la un capăt la celălalt al lumii și nu mă mai satur. Eu, Smilik cel mic, un pui plăpînd, o nimica toată, stau înghe-muit și chircit pe o bancă tare, într-o odață îngustă și joasă, într-o căsuță de lut, întunecată și șubredă, băgată în fundul unei văi, de partea asta a lu-mii, — iar spiritul meu zboară și își duce privirile dincolo de mii și mii de ani, la zeci de mii de leghe, pînă la marginile unor alte lumi îndepăr-tate. Dintre rîndurile șterse ale cărtilor îngălbenite — Humaș, Rași, Profeți — din care învăț pe apucate, cu între-ruperi și fără ordine, apar și reînvie în fața mea, amestecate și deformate, ge-nerații și lumi apuse, popoare și țări, fapte și întîmplări de mult șterse din cartea vieții și de care lumea nu-și mai aduce aminte. Întru în vorbă cu toți străbunii și iau parte la viața și la faptele lor. N-am nevoie pentru aceasta de capitolul întregi din Biblie. Lumea lor apasă mi-o reclădesc eu singur, chiar și din frînturi de versete, din aluzii trunchiate: un nume straniu, un cuvînt neobișnuit, un „caf” mic, un „ayin” atîrnat între rînduri, un „nun” răsturnat, un accent de intonare neobișnuit — toate sînt bune și toate îmi folosesc pentru reînsoțirea lor. La nevoie vine Rași de adaugă o fă-rimă de la dînsul și lucrurile capătă ca prin minune, lumină și viață. Scot lucruri ascunse din cele spuse răspăcit, iar închipuirea-mi brodează în jurul celor scrise, dincolo de ele — și le întregeste...

Mari și minunate sînt într-adevăr lucrurile care mi-au fost revelate în heiderul lui Reb Meir, Judecăți și Dumneavoastră.

Străbuna noastră Sara — a trăit o sută și douăzeci și șapte de ani, în-tocmai; iar între Hodu și Kuș, sînt tot atîtea țări: tocmai o sută și douăzeci și șapte! Nici mai mult, nici mai puțin...

Ninive — e într-adevăr un oraș mare în lumea Domnului... Să tot umbli în el! Trei zile în șir: atît și nimic mai mult...

Chivoniții — s-au „sulemenit” s-au „chivernisit” cu acele două cuvinte cu-riose pomenite în profeți, care parcă nici n-ar fi ebraice, și și-au dat toată osteneala să vină dintr-o țară foarte îndepărtată pînă la Iosua, îmbrăcați în haine cîrpite și ghetă petecite, cu fel

cu niște burduri „spate” pe umeri... Iscoadele trimise de Moșe — au ajuns în niște orașe mari și înconju-răte cu ziduri ce ajungeau pînă la cer. Pe cînd mergeau așa, au înfîlînit în stradă pe fiii Urieșilor, un neam mare și înalt, adică pe cei trei frați — bă-tăuși, de le mergea pomina —: Ahimein, Șeșai și Talmai. (Se vede că acești trei frați, înalți ca cedrii, unul și unul, se plimbau mereu împreună, cu chica în vînt și cu șapca pe o ureche — cel din mijloc cînta din ar-monică, — aruncînd spaima asupra în-tregei mahalale...) Cum au dat de din-tregei mahalale... Și se vede că erau cîțiva greeri de mici, — știți: ca gheerii cea cari sar și cîntă pe maida-nul de la marginea tîrgului — și se grabiră de aceea „s-o ia la sănătoasa”, fiecare pe unde a apucat: Nachbi ben Wolfs! — după poartă. Gadî ben Susi — în coliba din cîmpul de cas-traveți, iar Gamliel ben Pedatîr — printre butucii din vie sau căpățînele de varză... Acolo au stat ascunși cu toții și priveau afară, cu inima cit un pu-rice...

Iar în Ham, adică în vestitul oraș „Ham”, locuiau precum se știe, Zuziți Cum, nu știți cine-s ăștia? Apoi tocmai lor Amoniții le ziceau Zamuziții. Cu totul altfel e cazul cu Emiții: ăștia, e bine să v-o spun, locuiau în Șave Kiryatoyim. Cît despre împărăția Eilam, să știți că acolo a domnit un om înspăimîntător cu un nume mare și înfricoșător: Ke-dar-la-o-mer! Ce săl-batec! N-a găsit nume mai frumos decît: Ke-dar-la-o-mer!

Ceva cu totul deosebit sînt Caftoriții, cei veniți din Caftor cu Patrușii, Naf-tuhei și Kasluhiții, ce se află alături de dînșii. Nu știu, ce-i drept, care e rostul lor, dar inima îmi spune că trebuie să fi fost niște popoare, uite atît de miticele, cu oameni mărunți și bondoci, un fel de pitici, care lo-cuiesc întotdeauna în riouri ca furnicele în mușuroare — și care nu se află niciodată singuri, și de unde o scot pe asta? Știu eu? Poate pentru că ori de cîte ori li se pomenește numele, e vorba de mai mulți.

În afară de acesta mai am și cîțiva cunoșcuți printre prinții Edomii — niște regi mai mici, un fel de „boe-rași”: Prințul Kenaz, Prințul Gaatam, Prințul Șoval, Prințul Ieîș.

Tot din familia lor, e un băiat de ispravă și norocos nevoie mare! Îl cheamă Anah. Acel Anah care, mer-gînd în deșert, a găsit niște catiri. Uite ce înseamnă să ai noroc: Eu obișnuie cîteodată ore întregi pe maidanele ma-halalei, îmi scot ochii și-mi bag minile printre buruieni și caut prin toate cră-păturile și printre toate gunoarele și cu ce mă aleg? Doar cu o oală spartă sau cu un corn, smuls dintr-un hoit de vacă, iar el, fire-ar fi de norocos, s-a dus numai să pască măgarii lui tat-său Tivon și pe dată îi cad plocon niște catiri!... Catiri? Să mă bată Dumne-

zeu dacă știu cam ce fel de ființe or-mai fi și astea! Iată ce mi-a spus Rebi: catirul e un fel de făturlă, nici cal nici măgar, ci un fel de amestec din amî-n-doi. De unde scot, că acești „catiri” erau făcuți din două părți: de la cap pînă la buric

știri

CARTEA IDIȘ ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ

Într-un interviu transmis de agenția de știri Tass, redactorul șef al revistei „Sovetiș Heimland” dă o serie de date interesante cu privire la editarea literaturii în limba idiș în Uniunea Sovietică.

În afară de revistă, care apare lunar într-un tiraj de 25.000 exemplare, în ultimile luni au apărut 3 volume de proză, ultimul fiind romanul lui Elie Sechtman, „În ajun”. Alte 3 volume se află în curs de apariție, printre care și volumul „Pe urmele generațiilor” de Pereț Markiș. Începând cu numărul viitor, revista „Sovetiș Heimland” începe publicarea unui roman scris de Avram Kahn, despre procesul de omor ritual înscenat lui M. Beilis, înaintea primului război mondial.

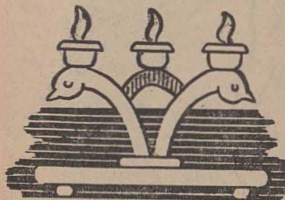
DECLARAȚIA UNUI CONDU-CĂTOR RELIGIOS

Rabinul Seymour Cohen, președintele Consiliului sinagogilor din America, a salutat, într-o declarație publică, adoptarea de către conciliul ecumenic, a documentului privind libertatea religioasă.

„În numele Consiliului sinagogilor — a spus d-sa — salut știrea venită de la Roma despre adoptarea de către conducătorii catolici a schemei libertății religioase. De-a lungul întregii sale istorii iudaismul și-a afirmat credința în egalitatea și libertatea umană. Orice om are capacitatea de a primi cuvântul Domnului.”

MANUAL DE ȘCOALĂ DESPRE PERIOADA CATASTROFEI

Institutul național de cercetări de pe lângă Asociația pentru educația iudaică a propus înființarea unui curs despre perioada catastrofele suferite de poporul evreu în Europa înaintea și în timpul celui de al doilea război mondial. Directorul institutului a subliniat că este de mare importanță ca învățămintele acestei perioade să nu fie date uitării.

PROPUNERE PENTRU UN ȘEF RABINAT MONDIAL

Rabinul dr. I. Rapaport din Melbourne, Australia, a declarat că se simte nevoia creării unui organism religios mozaic unic, a unui șef rabinat mondial. Mai mult decât oricând, a adăugat d-sa, a devenit necesară o autoritate supremă eclesastică în măsură să rezolve numeroasele prob-

leme rituale pe care viața modernă le pune în zilele noastre credincioșilor evrei.

TALMUDUL ÎN LIMBA SPANIOLĂ

La Buenos Aires a apărut primul volum al talmudului babilonian, tradus în limba spaniolă. Fiecare folio cuprinde și textul original în limba arameică. Ediția, care va cuprinde 20 de volume, va apărea în decurs de câțiva ani.

SINAGOGI NOI ÎN MEXICO

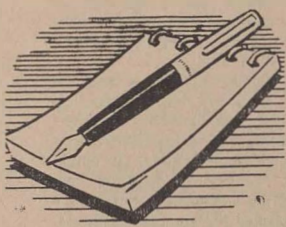
Cu ocazia sărbătorilor de toamnă la Mexico City s-au deschis 3 sinagogi în construcție noi. În zilele de Roș Hașana și Iom Kipur sinagogile au fost pline de credincioși.

RABIN LA AACHEN

După mai bine de 30 de ani, credincioșii din orașul vest-german Aachen au din nou un rabin. Această funcție e îndeplinită de dr. Bernhard Farkas, fost pînă de curînd rabinul comunităților din Boemia. La Aachen trăiesc acum 150 de evrei.

ÎNCĂ O CARTE DESPRE BERGEN-BELSEN

Literatura martiriului s-a îm-

bogățit cu o nouă carte. Este vorba de lucrarea Bernei Saltz, o supraviețuitoare a lagărului morții de la Bergen-Belsen, care descrie peripețiile prin care a trecut pînă să ajungă în lagăr, apoi viața în acest teribil lăcaș. Cartea, intitulată „Și soarele continuă să lumineze” este încă o mărturie a barbariei naziste.

UN ȘEF RABINAT AL AUSTRALIEI

La primul congres al Federației sinagogilor ortodoxe din Australia s-a cerut înființarea unui șef rabinat al acestei țări. În cele două decenii de după război, viața evrească, inclusiv cea religioasă din Australia s-a dezvoltat mult, ceea ce face cu atât mai necesară existența unui centru spiritual al credincioșilor mozaici. Iată de ce comunitățile ortodoxe din Australia consideră înființarea rabinatului drept sarcina cea mai urgentă.

REPORTAJ DESPRE VIAȚA EVREILOR DIN ROMA

La un recent concurs internațional ziaristic premiul întâi a fost acordat publicistului francez Daniel Gerson pentru reportajul său despre viața evreilor din capitala Italiei.

LUNA CĂRȚII IDIȘ ÎN ARGENTINA

În Argentina a fost organizată și în acest an, de către Comunitatea evreilor din Buenos Aires, Luna cărții idiș, manifestare pe cale să devină o tradiție în viața obștei de acolo. Cu acest prilej a fost deschisă o expoziție a cărții ce cuprinde peste 12 mii volume.

SEARĂ LITERARĂ EVREIASCĂ LA PARIS

La Paris a avut loc o seară literară organizată de secția culturală a Uniunii organizațiilor evreiești. Au fost prezentate referate pe teme culturale, iar poezii Miller, Zisman și Dora Teitelboim au citit din scrierile lor.

ÎN MEMORIA MARTIRILOR

Comunitatea evreilor din Geneva a ridicat un monument în cimitirul comunității din Vevrier „în memoria bărbatilor, femeilor și copiilor care au murit fără a fi înarmați, victime ale barbariei naziste.”

știri

ziste”. La ceremonia inaugurării a asistat o mare mulțime.

COMUNITATEA EVREILOR DIN SPANIA

Spania speră că adoptarea de către Conciliul ecumenic a documentului cu privire la libertatea religioasă va avea consecințe pozitive asupra statutului comunității.

Este un fapt că mulți cardinali și episcopi spanioli s-au pronunțat, în timpul dezbaterilor ce au precedat votul de la Vatican, împotriva documentului. Nici chiar acum această opoziție nu a capitulat.

Rămîne de văzut ce poziție va adopta oficialitatea spaniolă, care încă în luna martie a.c. s-a arătat dispusă să acorde statut juridic comunității evreilor din Madrid, promisiune care însă pînă acum nu a fost decît parțial realizată.

VICTIMELOR LUI I. G. FARBENINDUSTRIE

Pe locul unde au funcționat uzinele chimice ridicate de I. G. Farbenindustrie lângă lagărul morții de la Auschwitz va fi înălțat un monument în memoria celor 30.000 de deținuți care și-au aflat sfîrșitul aici.

ALT TRIB EVREIESC DESCOPERIT ÎN INDIA

După cum am relatat într-un număr anterior, în India, pe coasta Malabar, există o veche colectivitate evreiască ce se pretinde a fi de pe vremea regelui Solomon. Tot aici există un trib alcătuit din

2.000 negri, 100 albi și 100 descendenți ai unor sclavi trecuți la mozaism. Membrii acestui trib, denumit *mesurimim*, practică ritul mozaic cu unele diferențe față de cel obișnuit.

UN TEATRU EVREIESC PROFESIONAL LA VILNO

O formație de amatori, care activează de peste 9 ani în orașul Vilno, din R.S.S. Lituaniană, a fost recunoscută în mod oficial ca teatru profesional. Trupa se compune din 40 de actori și muzicieni. Teatrul are un public numeros, care asistă regulat la spectacole.

PUBLICAȚIA CONGRESULUI MONDIAL EVREIESC DESPRE ACTIVITATEA F.C.E. (M) DIN ROMÂNIA

În Buletinul de informații al Congresului Mondial Evreiesc a apărut o relatare a activității pe care Federația Comunităților Evreiești din Republica Socialistă România o desfășoară în direcția întreținerii în bună stare a cimitirelor evreiești.

CONSILIUL SINAGOGILOR DIN ANGLIA

În vederea alegerii unui nou Șef rabin al Angliei, în urma retragerii din motive de sănătate a dr.-ului Iacov Herzog, Consiliul sinagogilor urmează să se întrunească la 15 noiembrie a.c.

O NOUĂ LUCRARE DESPRE EROII GHETOULUI DIN VARSOVIA

Un istoric sovietic, V. M. Alexeiev, a scris o nouă lucrare despre răscoala eroică a ghetoului din Varșovia. Autorul s-a folosit de un mare număr de materiale inedite, printre care note, scrisori și însemnări ale luptătorilor, precum și de rapoarte ale unor ofițeri nazisti.

Cartea urmează să apară în 100.000 exemplare.

PREMIU AUSTRALIAN PENTRU PICTURĂ

Premiul I pentru pictura religioasă din Australia a fost decernat anul acesta artistului Asher Bilu, în vîrstă de 29 de ani, pentru o pînză inspirată de un verset al profetului Iesaia.

FIUL LUI IEHUDI MENUHIN

Ieremia Menuhin, fiul celebrului violonist, și-a făcut debutul ca pianist în cadrul unui concert dat în orașul Eton, unde-și face studiile. Ieremia Menuhin este în vîrstă de 13 ani.

O FIGURĂ PROEMINENTĂ

Opinia publică din Anglia a consemnat de curînd împlinirea de către Lady Reading a vîrstei de 70 de ani. Lady Reading, fiica mai mare a lor-

dului Melchet, și-a consacrat toată energia, timpul și mijloacele materiale alinării suferințelor coreligionarilor ei. Ea este conducătoarea mai multor organizații evreiești din Anglia și vice-președinte al comitetului executiv pentru Europa al Congresului Mondial Evreiesc.

EVREII DIN URUGUAY

Obștea evreiască din Uruguay numără 50.000 suflete. Cea mai numeroasă comunitate există la Montevideo, capitala țării.

O CARTE DESPRE OAMENI DE CARACTER

La Bruxelles a apărut cartea d-nei B. Garfinkels, „Belgienii confrunțați cu persecuțiile rasiale din anii 1940—1944”. Manipulînd un vast material faptic, autoarea înfățișează atitudinea profund umană și demnă adoptată de un mare număr de belgieni, care au refuzat să facă jocul ocupanților nazisti și s-au opus discriminărilor rasiale.

ȘCOLILE ORT ÎN POLONIA

A început anul de învățămînt la școlile ORT din Polonia, în care un mare număr de cursanți, tineri și vîrstnici, își însușesc o pregătire profesională. Astfel, funcționează cursuri de lăcătușerie, electricitate, radio și televiziune, stenodactilografia, contabilitatea etc.

O CARTE DESPRE TEREZIN

Precum am mai anunțat, în Editura de Stat din Praga a apărut o carte despre lagărul de concentrare nazist de la Terezin. Volumul cuprinde o istorie a lagărului, precum și studii despre viața socială, studii etc. din lagăr. Un studiu datorat dr.-ului R. Feder, Șef rabinul cultului mozaic din Cehoslovacia, este consacrat vieții religioase din fostul lagăr.

ȘEF RABINUL IRLANDEI VIZITEAZĂ AUSTRALIA

Șef rabinul Irlandei, dr. Isaac Cohen, vizitează Australia, la invitația comunității evreilor din Melbourne. Oaspetele va ține mai multe conferințe pe teme religioase.

RESTAURAREA CIMITIRULUI EVREIESC DIN STUTTGART

Un grup de tineri germani de religie protestantă au lucrat în mod benevol la restaurarea cimitirului evreiesc din Stuttgart, ce fusese devastat în anii barbariei naziste.

știri

○ ○ ○ ○ ○

צייט-ט=שניר-פנט

הרב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א

די וואָרצלען פון גוטן

איילבירט-בוים

די קירד קאָן נישט פארגעסן, אז דורך דעם פאָלק, מיט וועלכן גאָס האָט איר זיין גרויסן חסד געשלאָסן און אוואַלט בונד, האָט זי באקומען די הונדערט פונעם אלטן טעסטא-מענט און אז זי, די קירד, ווערט גענוערט דורך די וואַרצלן פונעם גוטן איילבירט-בוים, איבער וועלכן ס'וואָרן זיך גע-קרייצט די צווייגן פון די ווילדע איילבירט פון די אנדערע פעלקער.

(פונעם דאָקומענט פון וואַשינגטאָן II כנוגע די יידן - אָקטאָבער 1965)

אָפצוהויסן זיין קיום נישט נאָר ווען ס'האָט אים פארפלייצט, די כוואליעס פונעם מכול, נאָר אויך ווען ס'האָבן אים געוואָלט פארשלינגען די שטראַמען פון געזאָה. ...שפעטער, ווען מען האָט אים אָפגעהאקט די גלידער און מען האָט מיט זיי גע-קרייצט די "ווילדע איילבירטן" האָט ער געליבן און זיך גע-פרייט, געוויינט און געלאַכט. געוויינט ווייל דער גוף האָט געבליבן און געלאַכט ווייל דער זאָם פון זיינע וואַרצלען פליסט און גיט זיך לעבן אויך ווייל די אנדערע, ער האָט געוויינט פונעם געזעצטן פון זיין פרוכט האָט מען געשטרענגט די פיס און אויסגעפרעסט - און געלאַכט, ווייל ער האָט געהאַט אז אויך ארום וועלן זיך אלע פאר-ברידערן אין דערזעלבער מש-פחה, און ליבט דער וועלט וועט נישט נאָר דער דארפן געבן, נאָר אלע וועלן פארנוואַנדעט דעם זאָם וואָס פליסט אין זיי, און א שטראַלנדיקן ליכט ווייל, וואָס וועט אָנזאָגן דעם סוף פון אלעס ביז אויך דער ערד.

"תחת אהבתי ישמנו", "איר האָט זי באשאַנקען מיט ליבט און זי האָבן מיר אָפ-געזאָלט מיט האַם" (תהלים, ק"מ) אויך האָט געקלאָנגט מיט ביסערער אכזבונגען דער בעל תהלים, וועלכער האָט צום אויסדרוק געבראכט דעם שמערץ פון די צווייגן פון איר ליכט, און זיך באשרט געווען צו שטראַלן. די אנדערע האָבן זיך געזעט, וואָס אן אמת, פון זיין זאָם, די קריי-צונג האָט פארטילט זייערע

גרוואַססטע צייטן, ווען די מענטשן זענען מיר געוואָרן פון מלחמות, ווען די שלאכט-פעלדער האָבן זיך צו שטארק אָנגעוואַשט מיט בלוט, האָט דער איילבירט-צווייג אריין-געוויינט אין די געשטות האַפערונג און ליבט, האָט געהיילט ווונדן, געוועקט בעקשאפט און אירעאלן... און די מעשה פונעם, "גומן איילבירט-בוים" שפיגלט וויי-סער איר פאָרעם...

דעם פאָלק מיט וועלכן גאָס האָט געשלאָסן זיין אוראלטן "בונד" האָט זיך איינגעזען צו צורייסן די קייטן פון צדק און ליבט, אין געווען איינער פון די ערשטע קאמפן פאר פרייהייט, פאר מענטשלעכער ווירדע. צו דעם געווען פון צדק און ליבט האָט געשטרעבט דאָס, "פאָלק פון אברהם" און דער וועט זיך געווען פון מיט דערערע, מיט און מיט שפּירטליכונגען, מיט און א שיעור סכנות וועלכע האָבן געלעבט אין יעדן עק. ס'איז געווען פינעסער אויך דעם ווען און זי, די קעמפער פאר פרייהייט האָבן געמוזט שטראַלן א פאָלק, וואָס זאָל באלייכטן דעם וועג, זאָל אויפדעקן די סכנות, זאָל באווייזן די סמיכונג, דאָס דאָזיקע ליכט האָט נישט אוועקגענומען שום שום פראַ-מעשעס, דאָס ליכט האָט נישט געבלייבט אין די צאָרען רעדע דונערס און קיין איינ-ציקן וויסער, האָט געהאט זיין מקור פונעם פשוטן וויסל פון דעם אָרעמע און גוטן איילבירט.

"ואתה תצוה את בני ישראל, ויקחו איתם אלהים שמו וית, כחית למאור, להעלות נר תמיד", און דו זאָלסט בא-

פון אנדערער אלטן אוצר

תולדות "ויתרוצו הבנים בקרבו... (כה, כב).

פרעגט זיך: מולא, יעקב האָט געוואָלט און נישט געקאָנט ארום פון דער מוסקעס בויך, ווייל ער איז געלעגן דער צווייטער, דער לעצטער, און עשו האָט אים פארשטעלט דעם וועג, אָבער עשו, אזוי ער האָט ווירקליך אוי-געפאלט און געוואָלט ארום פון דאָרט. פארוואָס האָט ער עס נישט געטון, ווער האָט אים דען גע-שטערט? - דער תורין איז: אן יעקב'ן האָט עשו נישט געהאט קיין חשק ארויסצוגעהן אויף דער וועלט, אָדער אָדער וועט ער דאָס טון אן אים, אויך תעמען וועט ער הערשן, מיט וועמען וועט ער זיך ראנגלען, וועמען וועט ער דאָס לעבן פארביסערן? (דבי שלמה קלוגער).

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

ידיעות

די ישראל צייכונג, "רבר" פארענפאלעכט אין איר גומער פונעם 1טן אָקטאָבער 1965 (ערב ישת שובה) אן ארטיקל געשריבן פון דעם באקאנטן פובליציסט חיים שווער געוויסע דער, "צייטשריפט" פונעם רעליגיעזן יידנטום און אין וועלכן ער מאכט א פארשטייטליכע און שטארקע אנאליז פון איר תוכן. ער באנוצט מערערע צייכונגן, און דעכט אויס פיל מאַטעריאל, אונדזער צייטשריפט, וועלכע ער האלט פאר א פריי-דיקע יידישע ווירקליכקייט.

"דושיש מיינט" פון גלאז גוי (ענגליש) פארענפאלעכט אין איר גומער פונעם 8טן אָקטאָבער 1965, דעם 19טן סעקטעס פון דער גומע, וואָס דער רב הכולל דר. דוד משה וואָס האָט געוואָלט אויך דער זיצונג פונעם אויספיר קא-מיטעס פונעם יידישן וועלט קאָנגרעס און שטראסבורג.

די יידישע קהלה פון מאַ-נאָק האָט אראפגענומען אירן רב הכולל דר. דוד משה וואָס א ברכות-מעסאזש לכבוד דעם נייעם יאָר תש"ו. הער א. מאיר, האָט פארטיילט פון דער קהלה דער פאָרענפאלעכט דעם מעסאזש אין שול, פאר בלגריי. ער האָט צוגעשיקט אין זיין נאָמען און אין נאָמען פון דער קהלה א דאג-בריו דעם יידישן מנהיג רחמי פון רוסעניץ.

הער ענדערע טאָט, פרע-יידענט פון דעם צענטראל בירג פון די אונגארישע יידן, איז אלס געוואָרן 60 יאָר ביז הונדערט און צוואנציק. מיט דער געזונטהייט וואָס דער רב הכולל און פרעזידענט פון די יידישע קהלות פון רוסעניץ, זי געוואנדעט מיט א ברכות-מעסאזש אונטער-שטיינדיק די באזונדערע פארזינסט פונעם יובילאון, אויפן געביט פון געוועלשאפט לעכער יידישער טעטיקייט, און אויך אויך די פון דער אונגארישער ליטעראטור און פובליציסטיק, ווו ער פאר-ענטאט א בכבודיק אָרט.

די צייטונג, "קול העם" פון ישראל דרוקט איבער אין איר גומער פון 8טן אָקטאָבער 1965, פראגעמאנט און דעם ארטיקל איז געשריבן יידישער קהלה וועלכע איז דערשינען אין אונדזער צייטשריפט נר. 122.

א יידישע תחנה אין אמאליקן פוילן

הרב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א

"שרשיו של הזית הטוב"

א"ו הכנסיה רשאית לשכוח, כי עלי-די העם הזה, שזאת הקיס אלקים ברחמי הגדולים את בריתו הנושנה, וזיא זכורו לגלוייה של הברית החדשה ושוויה גונוה חשרשו של היות הטוב שעליו הורכבו בנצריזית פראים על הגושים "החשונים".

(מסכת תהודי של הוואסיאן — אוקטובר 1965)

היה היה זית. הרבה עכריו מאו והספור ייין הוא, כמעט כמי עולם. החיים אר זה נוצרו על הארץ והיות התי חיל כר להחרום לחרוץ השמים, למעלה, למעלה, עני פיו הרבים הביאו הנאה לכני אדם כריהם הנעים, בצלם הפני. בפרותיהם הפועלים. מיום היו הפירות ודוקא אותה סירות בעימה היא וכני האדם היו פכתיים אותם ואוכלים אותם כמאיה.

אבל כני האדם היו רעים וחמאים. פשעיהם ותאותם הרעה הביאו עליהם סאת השמים. הסכר פירץ וכל מעי עור לא עמד בדרכו של ייין השם פון הבא לשהת כל הארץ. יערי ער, ננים בבלבוס, שרות אכזב בר צדור נבלוס בתהם שעלה לבלוע תכל ובישנסו הנלים והיונה הענוה התחילה לעופף כדי לבקש שיריו החיים, מצאה באווח שמסון אין סוף, עני זית. האלונים האיתנים ידו בלוע הנלים, לאשויים הרמים לא היה כל פליש, והיות, רק זה עלה להתמודד עם הוועה ויצא בשלום. עלה זית מרף כפיה. עלה היה אסנם מרף, מרוע, כפעט שלא כרסמיהו הנלים שהתנפלו עליו זה אחר זה להשמירו, ובכל זאת הוא קיים ומכריו על החיים שנעשו את המות, על שלום הפעע שנצח את הפראות שפרצה. מאו וער יבקסו היה עני היות לסכל התקוה שלא תחרל גם בימי האסון הכי נורא.

כישני האדם עיפו במלחמתם, כישירות החרב מלאו דם, רב, חוריר ענף חיות אל הנשמות, שלום, אהבה, רשע לשעצעים והקין עננועים ומשאת נפש. וספורי של היות הטוב הולך ונמחה... ההם, "השאלקים כרת עמו הכרית הנושנה", הצליח לרסק את ככלי עבודתו. והיה הסל-הם הראשונה בעד החלות בעד כבוד אנושי. עם אלקי אכרהם" פונה אל אופק הערק והשלום, והדרר מלאה קוצים. מלאה מוקשים, סכנות אין קין האורבות בכל פנה. חשך ואפלה בכל הדרר והם, חולי החרות, כרכים היו לשאת אבוקה ישת-איר להם, לזהות את הסכנות, להסיר כל רוח רעה. האור הזה לא כל בנבה על ידי איזה פרומיטיו ולא זק מתוד כרק החיים של איזה יופיטר, אלא מתוד פרי היות האומלל והטוב.

"ואתה, תצור את בני ישי ראל ויקחו אליה שמו יות ור, כחית למאור, להעלות נר תמיד" (ישות כז, ב). הנר העירי נעל עלולם והאכזרים, רעה אחתם. זה היה למין בעיניהם. כי מחס החשר היו עושקים, חומסים, רוצחים. היות סכנה להם. בחימה, באיבה, בלי סמלה התלכדו נעיר כל הארץ על העץ, "החתני". הזה את ענפיו כרתו, את פירותיו. השמירו ואת עליו זרז לרעב רוחות השמים. ונר התמיד לא כבה בכל זאת, כי מדי רותיהם לעמוד אור העומד

פעם בפעם נצל פרי אחד הנותן אור, מגנה את החשר ומפציו. "ישראל נמשלו לזית" מה מנגרין אותו ואחר כך מר-ריון אותו מן היות ונחבם. ומשחובין אותו מעלין אותו לנת ונותן אותו במסחן ואחר כך מוחנין אותו ואחר כך מקיפין אותו בחבלים, ומכניסין אכנים ואחר כך נות-נין את יסומן. כך ישראל, כאין איה הובכין אותם מפקום למסום וחובשין אותם וכופתין אותם בקולרין ומקי-פום אותם מרסיוטון ואחר כך עושין תיטובה ותפלה עונה להם" (שרל, א). וכך נתן ישראל אור בהיר לאנושות, אור ברכה, עם כל יסוריו וצרותיו.

ובכן ידע, "היות הטוב" לשמור על קיומו לא רק ב-בוא עליו נלי המסול, אלא גם כשהתנפל עליו ששסון השנאה.

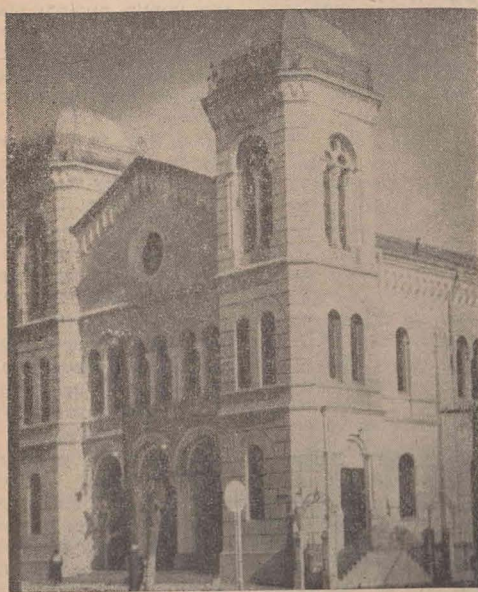
"ואחר כך, כשכרתו מעני פיו והרכיכום על, "זיתי הכר", סכל ושמח גם יחד. סכל כי פצעי נשו וזבו רע ושמח כי מלשש נופו נובעים חיים חרישים לאחרים. סכל כי איה רים התפארו בשפ פירותיהם ואת פירותיו קשפו, ושמח כי קויה שבאופן זה יתאחו כלם ויהיו למשפחה אחת, ולא רק הוא יתן אור לעולם, אלא כל יתן ויפכו את אשר פה רותיהם לעמוד אור העומד

לכשר את קין הרעה בכל הארץ.

"תחת אהבתי יששכוני", (תהלים קט, ד) והיות תלונת המישרור על האכזבה המרה המביעה את כאב ענפי, היות הטוב. אור אחר למסרי היה עליהם להעלות. אחרים גונו אמנם בלשון, ההרכבה נתנה אכילות לענפיהם, ואותו שמו להאיר במזקרי האומל-דאפי, בלהכות הכבשים. ומאיר כזה ארמו גם שמי רום.

ספור נושן. ואותו מחזה נשנה בכל מאה שנה בשש-קנים אחרים. אלפים שנה עברו מאז רשע שגם הוא היה נצר מנועו, קראו, "הזית הטוב" ותחת אשר עליהם להקשיב לקולו ולהקב באהבה ובתורה את העם ששומר על מהרה, "הברית הנושנה", ל-חישו לפרשים מזוונים למסע הצלב, לכוסרים לברשים בנדי כהונה, לאכרים בורים, כי העם הזה נאשם ברצח אל. נחלי דם נזלו על יד השתל-בות השנות כאלה הפסטי-מות ליכולת להרוג אל, ובזה מבחישים גוסס המעשים ש-ה"הברית החדשה" מביאה אותם. אלפים שנה עברו מאז ובכל אותן השנים הצליכו במיליוני פעם את האדם שא-ציותו באה להציג לפנינו את זה שאלין היו משתחיים "הזיתים החרשים".

במקום המיושן הכובד שאין לו שחר, ישל, "רצח אל" — רעיון — באה המורשת הנונה והנורא של, "רצח אדם". — ננציד. — לעינוי הכנסיה, לעינוי האנושות כלל עלה עם על הגרדום. יסורות התכל התומספו מעצקת קנים, אנקת קדושים, וללה עוללים, הפים מכל פשע. מצפון העולם עמוס מיא כבד מנישוא. "ממלא מקום" אלקים על הארץ, כבע מקומו באיושויון ולא כרומא, כי מקומו של האלקים הוא-כאשר נשמעה, צעקת ענוים, ולא כאשר היו האזנים (החשון בעמוד 10)

בית-הכנסת מראדעווין

המועצה הדתית לתל-אביב-יפו

לכבוד הרב דר. דוד משה רוזן שליט"א

הרב הכולל לקהלות היהודיות כרומניה

רב ראשי טאד נבדר,

כתור וברכת הנני לאשר קבלת "כתב-העת" הנשלח אלי מפעם קחילתם החשובה, אשר גורם לי סיפוק נפיש והנאה מרובה מדי קריא בו. הקהלה היהודית בתל-אביב-יפו, שהיא הגדולה בעולם מבחינת ארגונה ופעולתה, עוקבת באהבה ובחבה מיוחדת אחר הנעשה בקהיל-תכם והיא שסחה ומאושרה על כל פעולה דתית-קהלית הנעשית בסגירותכם. כתב העת אשר נשלח אלינו בחמידות, מעיד על חיי קהילה ערים, מהתנחלים ביאות כרומניה על ידי כל הרב הראשי שליט"א, והוא נוסף בנו עורר ואשר רב. שמחים אנו על כי מאתם לנכח להפצות לנו את עתונכם, ואנו נתבטל על כך, מפניאם לבם בנפרד את כסאון המועצה הדתית לתל-אביב-יפו, "הליכות" היוצא לאור 4 פעמים בשנה, והמכיל פרטים ואינפורמציה מלאה על הנעשה ע"י הקהלה הגדולה בתל-אביב-יפו, שיש לו הכבוד לעמוד בראשה ולנהלה. נשמח להתמודד בקשר הדדי עמכם, ואנו מביעים בזה את נכונותנו לסייע לכם בעצה ובתורה וכן להשתתף ולהנחות טרעוניותיכם אתם, כדי שנוכל במשותף, לפאר ולרומם את כבוד קהילותינו ולמלא בנאמנות את התפקידים החשובים והעולים המופלים עלינו. ברכתנו תלווה אתכם להצלחה ולכל טוב.

בבנו רב פינחס שינמן

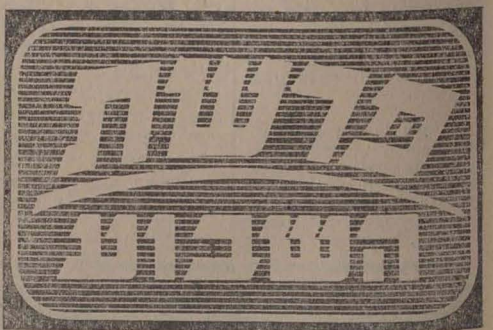
ראש המועצה הדתית

בר-כוכבא

שיעון בר-כוכבא היה נכור יהודי גדול אשר חי במאה השנייה ארץ ישראל היתה אז ביד הרומאים. הרומאים לא סבלו את התרבות היהודית. הם התחילו להציק ליהודים שנשארו בארץ ישראל. אסור היה ללמד תורה. בכלל אסור היה ליהודים לשמור על הקיום שלהם. כשיעון בר-כוכבא חשבו על מרד. זה לא היה מעט. כי רומא היתה אימפריה חזקה וגדולה. אבל עוד מימי המכבים היתה מסורת בארץ ישראל, לצאת למלחמה גם נגד הרבים. נמצאו יהודים, שהיו מוכנים להתחיל במלחמת "גדליה" נגד הרומאים. שיעון בר-כוכבא עצד בראש הפטריוטים האלה. יום אחד פרצה המלחמה. בר-כוכבא פתר רק את הג' בורים מבין הנהגים לצבא שלו. הרומאים לא היו מוכנים למלחמה פטריוטית זו. הצבא של בר-כוכבא כבש יקום אחר יקום ועיר אחר עיר. חלק גדול של ארץ-ישראל נפל ביד בר-כוכבא. הוא היה לנשיא של ישראל. עד היום אפשר למצוא מטבעות יהודי-היות של בר-כוכבא. על המטבעות כתוב: "שיעון נשיא ישראל". "לחרות ישראל". אולם לכסוף לא יכלו הלוחמים המעטים לעמד נגד צבא של האימפריה הרומאית הגדולה. הרומאים כבשו מיד יהודה-דים מבצר אחר מבצר. המבצר האחרון שנשא ביד בר-כוכבא היה ביתר. לא רחוק מירושלים. הובי דם יהודי ורומאי נשפך עד עיכר נפלה ביד הרומאים. בר-כוכבא נלקח עד הסוף ונפל בשדה המלחמה. השם שלו נרשם בהיסטוריה היהודית קדם של גבור גדול. (בתוצאת ברית עברית עולמית)

של מסיבולים ליצנים ואחר מהם פת לרבי יעקב ואמר לו: רבי, ירשנו נא לשאל מסבו שאלת. שאל בנו שאל-ענה לו רבי יעקב בעיפות. למה נכתבו? שאלחו המשכיל חתמולוצין, "עשר המכות" בחרה יל פסח וזהו? ולתן לל? ומדי דברו התיו והדגיש מלת, "לך", והתחיל באצבעו כלפי המגיד מ-דובנא. חבריו הלצים אף הם פרצו בצחקו אדיר. אולם רבי יעקב לא התרגז כלל וענה לו חוד כדי שאלה, בלב שקט ובחיון קל: אלמלי חור, "עשר המכות" כתובות ב, "ותן לך" הני היה משמע רק לך ולא להאחרים... ומשום כך בחבורה הן בהגדה של פסח, משום ששם נאמר — והיה באצבע על כל אחד מה, "חבריא" ההופנית הזאת — "לך, כי לך, לך אף לך".

"גט ברוך יהיה" (כו, לג). חתומים מספרים: מעשה באבא רדמשי אחד שבא אל רבי משה מישלבינסקי, בעל "שמח משה" וקבל והתאמן לבניו על חותנו. אבא — שון האבדך — נבשר השקת כחרות, וזה חותנו בן-אשת-מדרוך מנותח יאשאל יודי ב-רבינו, וזה מסחר קנין, ולמדנו רבינו, וכי לא כל מסחר קנין, "הנחית" וינס וליה". אמר לו הרב: התורה הקדושה מספרת לנו: "ויהא יעקב את עשוי". חותנו לומר שאבא אותו צדיק את עשו הרשע? אמנם רשי מסכור מפני שהיה עשו איש יודע (החשון בעמוד 9)

כתובים וסדרים עלידי הרב מרדכי הכהן, וירושלים.

פרשת חיי שרה

"והיה הנערז אשר אומר אליה הני נא כרד ואשתוה ואמרה, ושה וגם נחלין אשה אותה ונחלין לעבד ליצחק (כראשית כ, יד). אולם, רבה לא אמרה כמו שאמר העבד, "שה וגם נחלין אשה", כמאמר אחר, אלא, "והאמרה, ושה וגם נחלין אשה", ורק לאחר, ושה וגם נחלין אשה, "והאמרה, ושה וגם נחלין אשה", כי אילו אמרה "שה וגם נחלין אשה", הרי היתה משעה אח אליעזר לגמלים, ואף על-פי שהוא אמר כן בעצמו, הוא לא אמר כן. מכאן, למדתו, תורת דר-ארי, לעולם יהא אדם

פרשת תולדות

"ויתרצו הבנים בקרבך" (בראשית כה, כב). אומר רש"י: "שיתחית עוברה על פתח תורה של ים ועבר תיה יעקב רק ומסרם לצאת, על פתחי עובדה זרה עשו מפרנס לצאת". ובאן המיתה: יעקב היה מפרנס לצאת ואינו יכול מפני שיעשו, היות הראשון, היות מוכב אותו אכל עשו-אם כל כך היה מפרנס, מרוע אל חות יוצא משפחה עובדת על פתחי עובדות וזה? אלא מכאן שכוה לו לשון של ילך לעולם לפתחי עובדות וזה וכלבר שיוכל למנוע את יעקב מלצאת ולכלת לפתחי תורה. "ויתן לך האנשים" (כו, כח). פעם אחת בלכת המגיד מרובנא ברחובות ברלין פעם בו אספסוף